

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 5

Oktober

1983

Miljøminister Chr. Christensen og kulturminister Mimi Stilling Jakobsen har besøgt Frøslev-lejren. De havde begge en venlig indstilling, og man håber, at det vil betyde, at de økonomiske rammer for lejrens fremtid nu er sikret.

(Foto: Holger Bundgaard)

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6474 Skovby, Als. (04) 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, tlf. (04) 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen,

Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kasserer: Maskinmester H. P. Skjoldborg, Skovbrink 9, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 42 57 07. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11,

5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. (04) 67 31 53

Direktør Bernth Johannesson
Kongshillevej 20, 2800 Lyngby
Tlf. (02) 87 02 64

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.t.v., 2800 Lyngby
Tlf. (02) 88 12 42

Arkitekt M. A. A. Børge Andresen
Stokkevad 6, 2850 Nærum
Tlf. (02) 80 13 40

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevej 14, 9000 Aalborg
Tlf. (08) 12 06 70

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Skræddermester Povl Brandt
Gierupvej 19, 2610 Redovre
Tlf. (02) 91 13 72

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslæt
Tlf. (04) 44 76 04

Tandtekniker Leo Kærraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 2.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

**Pigtraad -
Gestapofangen**

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT OG BLADREGNSKAB

Poul Nielsen,
Bjernedevej 40 A,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35
Telefontid: kl. 17-18
Årsabonnement 40,- kr.
Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Så er Frøslev-mønten her . . .	107
Hvad der skete før	
Theresienstadt	108
Et barn på 5 år	
blev deporteret	110
Jøderne i Swinemünde	112
40-års-dagen for 29. august	114
Af dagens post	114
Runde dage	116
Foreningerne	119-124
Mindeord	125
Bøger	127
Adresseliste	128

De følgende numre af vort blad udkommer 15/11 og 15/12.

Stof fremsendes senest 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 5

OKTOBER 1983

38. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen Gestapo-
Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen
af kz-fanger fra Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

Så er mønten her til støtte for Frøslev-lejren

Den ene side af mønten viser lejrens
vagtårn.

Den anden side viser en Røde Kors-bil,
der ankommer til lejren med forsyninger
til fangerne bag pigtråden.

Sparekassen Sønderjylland og Dansk Røde Kors udgiver nu i samarbejde den 3. mønt i serien Sønderjyllandsmønten. Det skete i slutningen af sept. måned, og overskuddet fra salget vil gå til støtte for bevarelsen af Frøslev-lejren.

Frøslev-lejren er overtaget af en selv-ejende institution, og med et tilsagn fra Bov kommune og Sønderjyllands amtsråd om støtte til restaureringen er det sikret, at den sidste stort set intakte nazistiske fangelejr i Europa bevares for eftertiden.

Katastrofelager og museum

Dansk Røde Kors har i samarbejde med de øvrige Røde Kors-selskaber i Norden, besluttet at indrette et katastrofelager i lejren. Katastrofelageret vil komme til at indeholde bl.a. telte, pro-

duceret i Løgumkloster samt tæpper og medicin.

Det er også tanken at oprette et Røde Kors-museum i en af lejrens barakker, og på længere sigt er der tanker om at indrette et møde- og kursuscenter i lejren.

Ringen sluttet

Med Dansk Røde Kors' deltagelse i bevarelsen af lejren er ringen til fortiden sluttet. Dansk Røde Kors spillede jo en vigtig rolle for de indsatte i lejren under og efter krigen. Med udgangspunkt i et specielt kontor i Padborg sørgede Dansk Røde Kors bl.a. for, at der blev oprettet et bibliotek i lejren, at fangerne fik gavepakker f.eks. til jul, og man hjalp pårørende til de indsatte med at opnå besøgstilladelser. Samtidig sørgede Rø-

de Kors for en omfattende medicinsk hjælp og forærede også lejren et komplet udstyr til en operationsstue.

Støtte nødvendig

Restaureringen af omkring 20 af de oprindelige 36 barakker i lejren er sikret og vil blive udført som et beskæftigelsesprojekt, men til den fortsatte drift af lejren kræves stadig økonomisk støtte.

Derfor håber både Dansk Røde Kors og Sparekassen Sønderjylland, at der vil blive lige så stor samler-interesse omkring den 3. Sønderjyllandsmønt, som tilfældet var med de to foregående, der bogstaveligt talt blev revet væk.

Mønten udføres i bronze og sølv med en diameter på 3,8 cm og fremstilles i et begrænset antal. Samtlige eksemplarer er nummererede. Mønten koster i bronze 80 kroner og i sølv 370 kroner, og den kan købes ved henvendelse til en af Sparekassen Sønderjyllands 28 afdelinger eller ved henvendelse til Dansk Røde Kors, Postbox 2600, 2100 København Ø. Telf. (01)38.14.44. Levering kan finde sted fra 10. oktober.

Billede fra Frøslev-lejren, hvor så mange danskere tilbragte adskillige måneder af besættelsestiden. På billedet ses udkigsposten fra tysk vagttårn.

OKTOBERDAGENE I 1943:

HVAD DER SKETE, FØR THERESIENSTADT

Vi har tidligere bragt artikler om Theresienstadt. I dag giver vi ordet til skræddermester Povl Brandt. Han fortæller, hvad han oplevede sammen med sin familie, før deportationen fandt sted. Povl var kun 7 år, da dette rystende drama udspillede sig på Bispebjerg i København.

Vi blev simpelthen løftet ud af sengen af lufttrykket efter eksplosionen, og vi for forvirrede rundt efter den bratte vækning. Klokkerne var fire om morgenen, min søster og jeg så på hinanden, styrtede så ind til vores forældre og spurgte, om vi blev bombet. Mor og far forsøgte at berolige os, men nu kunne vi køre alle ejendommens beboere snakke med hinanden, og det varede ikke længe, før de også ringede på hos os. Det varede heller ikke længe, før man vidste, hvor det kolossale brag kom fra. Naboejendommen, som var tilholdssted for danske CB-ere, var blevet saboteret, og i naboejendommen Frederiksborgvej 83, lige overfor Bispebjerg Bio, på 3. sal, boede vi, familien Brandt. Alle ruderne i ejendommen blev trykket ind på grund af lufttrykket.

Det var min første kontakt med krigen august måned 1943. Nu begyndte jeg at mærke og få fornemmelsen af, at vi var besat af fremmede soldater.

Det varede heller ikke længe, inden der gik rygter om, at nu ville tyskerne have fat i alle de danske jøder og sende dem ud af landet. Mange jødiske familier satte nu kursen mod vort naboland, Sverige, for at søge ly der.

En dag kom min onkel, som boede i nr. 97, op og fortalte, at min mors forældre, lillebror og søster samt dennes to små børn var blevet taget af tyskerne under deres første natlige razzia under jødefølgelserne.

Jeg var 7 år og forstod ikke rigtigt al den uro, der foregik omkring mig, men var alligevel bange inden i kroppen. Min far havde imidlertid fået lungebetændelse og var indlagt på Bispebjerg Hospital. Min mor, som nu var alene med to børn på henholdsvis syv og tolv år, traf en

hurtig beslutning og pakkede de fornødne ting af min søsters og mine ting sammen og fik os anbragt hos nogle venlige mennesker i Rødovre, som indvilligede i at skjule os for tyskerne. Min mor forsøgte nu med held at få realiseret vores hjem og flyttede så ud til os hos familien Jensen i Rødovre.

Min far, som var skræddermester, havde en virksomhed på Nørrebro i København. Den havde han nu overdraget midlertidig til en modstandsgruppe, som opererede derfra. De kom hver aften, når min far havde lukket til fyraften. (Efter krigen havde min far forgæves forsøgt at komme i forbindelse med nogle af dem.) Det var en stor risiko, familien Jensen havde påtaget sig, og der gik heller ikke lang tid, før nysgerrige naboer begyndte at blive en trussel, og min mor måtte finde en anden udvej, og flugten blev herefter en realitet. Efter nogle dages forløb tog min mor os en sen eftermiddag med hen til hospitalet, hvor min far var indlagt. Først talte mor med overlægen, mens vi ventede udenfor hans kontor. Så gik vi derefter alle tre ind og så til far. Efter at vi børn havde hilst på far, talte mor meget intenst og længe med ham, hvorefter vi gik ud i et venteværelse. Efter et stykke tid kom far ud til os, fuldt påklædt, men stadig med høj feber. Han tog min søster og mig i hånden, og vi gik udenfor, hvor en ambulance stod klar til at transportere os af sted.

DET VISTE SIG, at mor under pres for at redde sin mand og sine børn fra tyskerne havde formået at overtale lægen på hospitalet til at arrangere et flugtforsøg ved at lade en ambulance køre os til Kastrup, hvorfra vi selv måtte sørge for videre befordring til Sverige. Mor fik den tanke, at hvis man kunne komme til Kastrup i ambulance, ville det ikke vække mistanke. Og ganske rigtigt! Turen til Kastrup gik også gnidningsløst. Men ikke lang tid efter at vi var blevet sat af og ambulancen var kørt, blev vi omringet af tyske soldater, som råbte og skreg for os børn noget uforståeligt. Jeg så mine forældre løfte

begge arme i vejret, så jeg gjorde det samme. Pludselig stak den ene tysker min søster en på siden af hovedet, fordi hun undlod at løfte sine arme i vejret. Jeg begyndte at græde og blev rædselslagen over deres brutale fremgangsmåde. De beordrede os nu til at gå hen i retning af nogle andre mennesker, som ligeledes var blevet grebet under flugtforsøg. Jeg så, at mine forældre nikkede genkendende til de andre.

Vi marcherede nu i geled op ad Kastrupvej. Da vi havde gået lidt, forsøgte far at komme i kontakt med den tyske officer. Det lykkedes, og efter en stund havde min far fået overtalt officeren til at lade os løbe. Vi smuttede ned ad en sidegade, og der stødte vi på to unge danskere, som fortalte, at de var illegale. De kunne se på os, at vi var på flugt og ville hjælpe os. De havde aftalt med en stenfisher, at han skulle tage dem med til Sverige og tilbød mine forældre, at vi kunne komme med, hvis vi ville, og de nikkede godkendende på tilbudet. Vi delte os derefter i to hold for ikke at vække opmærksomhed.

Min mor og søster fulgtes med den ene unge mand, min far og jeg med den anden. Vi gik et stykke foran de andre. Enten gik vi for hurtigt, eller også gik de andre meget langsomt, for pludselig var de ikke med længere og ude af syne. Far bad den unge mand vente lidt, men han beroligede os med, at det var bedre, at vi fortsatte, ellers gjorde vi det sværere for hans ven. Desuden kendte hans ven vejen lige så godt som han selv, så der var ingen grund til ængstelse. Vi fortsatte hurtigt videre og ville dreje ned ad en sidevej, da vi pludselig blev standset med et råb »Hænderne op« og vores arme søgte i vejret. Det var to danske nazister, den ene i civil, den anden i uniform.

De nærmede sig os langsomt med revolver pegende mod os, som om vi var nogle farlige personer, men inden de nåede helt hen til os, lød der svage stemmer fra personer fra den samme vej, hvor vi var kommet fra.

De blev standset med samme råb »Hænderne op« af den uniformerede, som var sprunget dem i møde.

Far, som stod med ryggen til, drejede hovedet for at se, hvem det var, måske var det mor, men øjeblikkelig stak den civile revolveren i siden på far og brølede: »Stå stille, din beskidte jødetamp, ellers bliver du skudt!«

Nu kom den anden tilbage og sagde til den civile: »Nu mangler vi bare ham

her,« og pegede med revolveren på min far. »Ham skal jeg nok tage mig af, gå imens hen efter Gestapo, men hurtigt,« svarede den civile.

»Kom her over,« sagde han til far og førte ham over på den anden side af vejen med en revolver pegende mod ham.

»Den, der rører sig eller forsøger på at flygte,« henvendte han sig til os andre, »bliver omgående skudt. Jeg kan se jer alle herovre fra.« Jeg var i ubemærket-hed fulgt med over på den anden side og stod nu tæt bag ved min far.

Nu begyndte nazisten at undersøge min far for våben, som han ikke havde, men fandt hans tegnebog og begyndte at undersøge den.

Pludselig som et lyn fra en klar himmel, røg min fars højre hånd frem og ramte nazistens hage, og da han stod med ryggen til en grøft, ramlede han ned i den med revolveren og tegnebogen efter sig.

MIN FAR skreg nu til de nyankomne, som vi stadig ikke kunne se, at de skulle løbe væk. Far, som ikke havde bemærket, at jeg var fulgt med ham over vejen, var ved at snuble over mig i mørket. Han greb mig om livet og svingede mig op på ryggen, men nu var tyskerne allerede på vej hen mod os med lygter, der oplyste hele vejen, så det var umuligt at følge efter de andre, så min far løb den anden vej mod vandet. Han sprang over grøften og løb hen over markerne med mig på ryggen, indtil vi blev standset af et mandshøjt pigtrådshegn. Hurtigt svingede han mig over hegnet, men holdt fast i mig, til jeg nåede jorden med benene, hvorefter han selv sprang over. Jeg så nu, at hans frakke var revet i stykker flere steder, og at det blødte stærkt fra hans højre arm.

Atter greb han fat i mig, svingede mig igen op på skulderen og styrtede af sted over knolde og store sten, til vi nåede vandet, men der var ingen fisker og ingen både. Nu løb vi tilbage igen hurtigt op ad en skrænt, og under noget løv og buske skjulte vi os. Jeg kunne se lysene fra lygterne nærme sig, hørte råbene tydeligere og tydeligere. Jeg rystede af skræk og trykkede mit hoved ind til far. Lysene fra lygterne var nu ganske tæt ved. Den første tysker trampede bandende forbi, den næste drejede af, før han nåede os. Pludselig var der en støvle, der med fuldt tryk ramte min far i ryggen, så han blev løftet en halv meter op, hvorefter de slog løs med geværkolber. Jeg skreg og tudbrølede samtidig

med, at jeg forsøgte at spørge, hvorfor de slog ham. Far forsøgte nu at beskytte mig med sin krop, men i det samme holdt de op med at slå, måske var det min barnestemme, der fik dem til at indstille slagene. Og i stedet råbte de »March!«

Da vi kom på på vejen, stod der en deling soldater og talte ivrigt og gestikulerede med armene. De havde åbenbart ikke fået fat i de andre.

En af de overordnede kom hen til os og sagde til min far: »Armer Jude.« Så smilte han til mig og klappede mig venligt på kinden. Far holdt min hånd i sin og strammede taget for at berolige mig.

NU KOM resten af soldaterne hen imod os. Forrest gik den nazist, som far havde slået ned. Da han fik øje på, hvem det var, de havde fanget, for han hen til os, og henvendt til far sagde han med knyttet næve: »Nåh, du ville skyde mig, din beskidte jødetamp, men det skal komme dig dyrt at stå,« hvorefter han spyttede far i ansigtet samtidig med, at han savlede af sadisme. »Jeg skal vise dig, hvordan man behandler sådan et svin som dig.« Han greb nu et gevær fra en af de nærmeststående tyskere og løftede den med kolben i vejret og lod den suse ned mod min fars ansigt.

Far kiggede ham stift i øjnene uden at røre sig med spyttet hængende ned over det ene øje. Pludselig greb den venlige tysker geværet i luften og sagde et og andet til ham på tysk, som fik nazisten til

at vende sig om for at udføre en ordre, som tyskeren havde givet ham, men han nåede lige at råbe svin og møghund til min far, før han forsvandt.

Nu begyndte min far at tale til tyskeren, som bad os følge efter en anden tysker. Vi fulgte efter soldaten hen til en overdækket auto, som vi fik ordre til at stige op i. Der var bælgmørkt, og vi følte os frem til en fastnaglet bænk, som vi satte os på. Da vi havde vænnet os til mørket, anede vi, at der var flere oppe i bilen end os, og at der var en tilsvarende bænk på den modsatte side. Far trak mig ind til sig, så hans frakke dækkede mit hoved og skulder og hviskede til mig, at jeg skulle sove. Jeg rystede stadig over den medfart, de havde givet min far, så jeg hviskede tilbage og spurgte, om de ville slå ham mere, og han beroligede mig med, at der var ingen, der ville gøre os fortræd mere, for nu passede de på os.

Lidt efter steg der nogle soldater op til os i vognen, og vi begyndte at køre. Der var ganske stille, til vi gjorde holdt ved Dagmarhus. Her blev vi ført op ad nogle trapper og ind i et venteværelse. Der sad vi en times tid sammen med andre medfanger. Mændene sad og stirrede stift frem for sig som forstenede, og kvinderne sad med børnene på deres skød og snakkede frem og tilbage for at gøre deres børn rolige.

Jeg faldt i søvn, lænende mig op mod min far, men havde ikke bemærket, at tyskerne havde hentet ham til forhør.

Jøder på vej til Sverige. De er kommet op på dækket efter af de er kommet inden for den svenske territorialgrænse, men familien Brandt nåede ikke at komme med.

Jeg vågnede samtidig med, at han kom tilbage. Jeg lå på en bænk og en fremmed, ældre herre havde sat sig ved siden af mig. En soldat, som fulgte efter, bad os følge ham hen til en elevator, der førte os ned i en kælder. Der satte vi os igen på en bænk, og igen faldt jeg i søvn. Da jeg vågnede igen, så jeg, at min far havde tårer i øjnene og spurgte, om han stadig havde ondt, men han svarede mig ikke, rystede bare på hovedet og kyssede mig på panden.

Efter en ulidelig ventetid fik vi ordre til at følge med op og ud til en ventende bil mage til den, vi var ankommet i. Sammen med andre fanger blev vi transporteret til Horserødlejren. Her var allerede flere andre spærret inde heriblandt nogle, som vi kendte, også deres børn.

Mærkeligt nok så var det med til, at den rædsel og frygt, som jeg var besat af, langsomt fortog sig. Men til trods for det, veg jeg ikke mange skridt fra min far. Efter flere dages ophold blev alle i lejren kaldt ud til appel. Hver gang et navn blev råbt op, skulle vedkommende henvende sig til en ventende bus, som kørte os til en togkolonne af kreaturvogne, hvor vi, ledsaget af kraftudtryk, blev stuget sammen. I vores vogn var vi så mange, at jeg dårligt kunne trække vejret. Nu begyndte flere at hulke eller græde. Igen fik jeg denne følelse af rædsel i mig og pressede mig ind til min far, som igen prøvede at berolige mig.

Efter en lang ventetid begyndte toget langsomt at sætte sig i gang. Vi var på vej til Theresienstadt.

Nå, men om aftenen begav vi os til Dagmarhus. Vi blev modtaget af en dansktalende mand i uniform, han viste os ind i et mørkt rum. Der kunne vi vente, til min far kom. Men jeg blev bange og gav mig til at skribe. Så blev vi ført op ad en hel del trapper, og endelig kom vi til et værelse, hvor der sad en del mennesker, som vi kendte - de var også blevet tilsagt for at hente deres pårørende. Vi ventede og ventede, og til sidst kom nogle soldater og fortalte os, at vi skulle ud at køre. Jeg troede, at vi nu skulle se min far og spurgte om det - men min mor rystede fortvivlet på hovedet. Hun sagde, at jeg skulle være stille.

*

Min første køretur med en lastbil med presenning over gik fra Rådhuspladsen og til Langelinjemolen. Hvis jeg ikke havde set, hvordan de voksne så på hinanden - de var mærkeligt stille - så ville jeg nok have syntes, at turen var sjov. Tænk at køre i lastbil - hvor spændende. Netop den aften var det det jødiske nytår, hvor man samles med familien for at ønske en alt godt i det nye år.

Vi ankom til molen, det var en kold og blæsende aften. Jeg havde en tynd sommerfrakke på og ingen hue - den havde vi glemt i farten, så en større pige gav mig sin - en blå strikket hue med røde prikker. De tyske soldater havde geværer og de gav os besked på at stå stille. Vi stod der meget længe - med ansigterne mod vandet - til sidst begyndte jeg at græde, alt var så underlig fremmed for mig.

Senere fik vi ordre til at gå om bord i nogle store grå skibe, jeg vidste først senere, at det var krigsskibe. Vi blev gennet helt ned i bunden af skibet, og da der var nogle, der spurgte, hvor man skulle sætte sig - fik man besked på enten at sætte sig - eller lægge sig på gulvet.

Min far, som vi ikke havde set i flere dage, havde sammen med andre besøgt en fisker for at få ham til at sejle os til Sverige, men en eller anden fortalte tyskerne, hvad der foregik, og de blev alle afhentet og anbragt i Vestre Fængsel til forhør. Da han kom til krigsskibet, så han så underlig ud - jeg var jo ikke vant til at se min far ubarberet og snavset. Så ankom min morfar og mormor med deres blomstrede dyner - og min morfar bar på sine bønebøger.

Vi sejlede meget længe, syntes jeg, og da vi skulle i land, fik jeg at vide, at vi var i Tyskland. Vi stod et sted, hvor vi alle skulle ned ad en frygtelig lang trap-

ET BARN PÅ 5 ÅR BLEV DEPORTERET

Fru Birgit Fischermann var 5 år, da hun og hendes familie blev taget i København af tysk Gestapo og deporteret til Theresienstadt i Tjekkoslaviet.

Vi bringer et barns erindringer om 18 måneders deportation.

Fru Birgit Fischermann, dengang var hun den 5-årige Birgit Krasnik.

I begyndelsen af oktober 1943 blev jeg sammen med mine forældre og mange andre danske jøder ført til Theresienstadt i Tjekkoslaviet. Jeg var lige blevet 5 år - og de ting, jeg kan huske, vil jeg nok betegne som glimtvisse erindringer.

Det begyndte med, at min far pludselig var væk - han kom ikke hjem for at sove - og det var aldrig sket før. Min mor talte med min morfar om det, og han sagde, at hun ikke skulle være nervøs, min far havde jo ikke noget med politik at gøre, så der skete ham ikke noget. Vi gik på politistationen, der sagde man, at hvis min far var hos det danske politi, så var han sikker, men var han havnet hos tyskerne, var han fortabt.

Derefter gik turen til Dagmarhus, min mor forhørte sig der. Jo, hvis min mor ville se min far, kunne hun jo komme den samme aften og tage mig med, så kunne vi hente min far. Igen spurgte mor min morfar, hvad hun skulle gøre. »Gå bare derhen, de gør jer ikke noget, vi har jo ikke noget med politik at gøre.«

pe af jern. På jorden på en blåstribet madras lå en gammel hvidhåret dame, hun havde nattøj på og var lænket til madrassen.

Min mor, der var gravid og meget svimmel, var bange for at falde ned ad den lange trappe, men ned det kom vi - vi skulle.

Der holdt et langt tog - men alle vognene var kreaturvogne - dem skulle vi ind i. De voksne blev helt tossede - de råbte og skreg og nægtede at gå op i vognene, men soldaterne og deres hunde sørgede for, at alle kom ind, dørene blev lukkede, og toget satte sig i bevægelse.

Jeg har ikke nogen erindring om, hvor længe vi kørte, men en gang eller to stoppede man, for at vi kunne komme på toilettet - det var ud i grøfterne eller på marken - og tyskerne holdt øje med os. Jeg sagde til min mor, at jeg ville vente, til der var et rigtigt toilet, men hun så bare på mig og sagde, at det skulle jeg ikke regne med, at der var, der hvor vi skulle hen - så jeg gjorde som de andre.

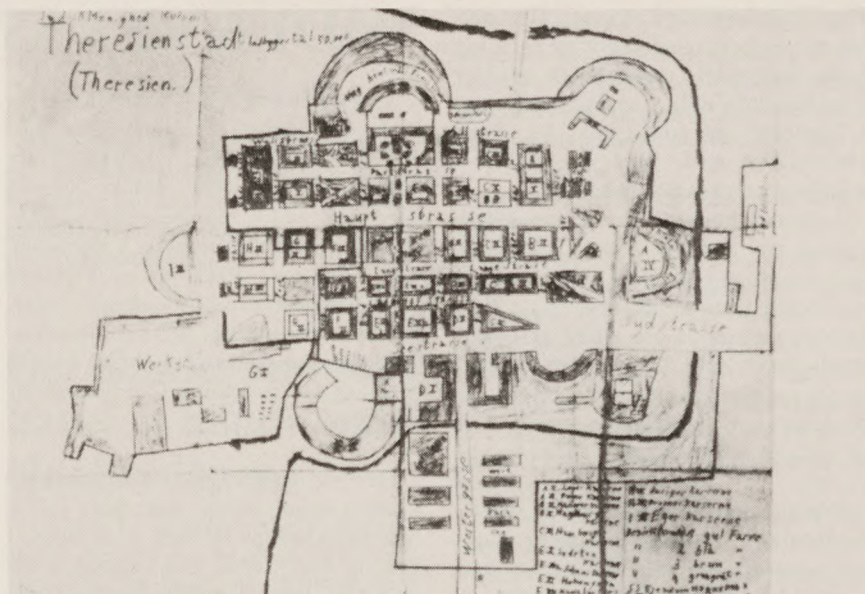
Da vi havde kørt i lang tid, holdt toget, og vi fik besked på at komme ud af vognene, vi blev talt, og så skulle vi gå og gå... Pludselig var der lange rækker af mennesker, der stod og ventede - endelig kom turen til os - man skulle aflevere alt, hvad man havde af værdi, også et lille glasarmbånd med små hjerter, som jeg havde om håndleddet - måtte afleveres. Derefter fik de voksne udleveret noget stof - en stjerne - den skulle man bære uden på sit tøj. Jeg fik også en, på stjernen stod »Jude«.

Der var danske børn på min alder og nogle, der var ældre. Der var også børn fra andre lande, nogle havde en far eller en mor, andre slet ingen slægtninge. En pige, jeg legede med, var så uheldig at få lus - der var nemlig masser af utøj, lopper og lus i lejren - hun blev klippet helt skaldet, og jeg syntes, det var synd for hende, så hun fik den blå hue med de røde prikker, så kunne man ikke se så meget af hendes bare hoved. Hun bar den altid, også når hun sov.

En dag var hun væk - som så mange andre - der pludselig var borte.

*

Min bror blev født i februar 1944 - og medens min mor ventede ham, boede hun i et hus, man kaldte spædbørns-hjemmet. Der fik jeg også lov at bo, indtil min bror blev født. Min far boede i en barak et andet sted i lejren - han havde været alvorligt syg, inden vi kom til Theresienstadt, og skulle have været på

Børnetegning af Theresienstadt, hvortil de danske jøder blev bragt.

rekreation. Jo tak, det var en køn rekreation - han kom til at arbejde meget hårdt i stedet for.

Min bror var ret ofte syg - så at han i det hele taget overlevede var et mirakel. De første ord, han lærte at sige var luftalarmslyde, og de første 4-5 år af hans liv var han menneskesky. Når der kom gæster til os, satte han sig ude i korridoren med en frakke over sit ansigt - og han kom først frem, når gæsterne var gået. Det samme gentog sig, når han skulle ud at lege med de andre børn. Hvis deres forældre sad i vinduet for at se på, kom han styrtende ind igen og ville ikke ud mere den dag.

Da den danske kommission skulle komme til lejren - blev der en malen og en pusden - på overfladen. De gamle og svage, og dem der var meget afmagrede, fik ikke lov til at komme i nærheden af kommissionen. Der blev specielt lavet en legestue - eller et legehuse - med fine blanke gyngeheste og alskens legetøj. Der blev endda lavet et udendørs brusebad - til børn. Alt dette fik vi kun lov at benytte den ene gang, så snart kommissionen var taget af sted igen, blev alt lukket og låset, og så kunne man stå og kigge ind ad vinduerne til hele herligheden.

I foråret 1945 - ganske kort tid før krigen var slut - rygtedes det, at en transport med 15.000 børn skulle afgå fra Theresienstadt - rygter var sandt. De voksne hjalp børnene med deres få ejendele - og så var de borte. Mine forældre havde hentet mig på det børnehjem,

hvor jeg var nødt til at være efter min brors fødsel. De var nervøse for, at jeg skulle komme med den transport ved en fejltagelse - det var jo sådan, at de danske statsborgere havde en særstilling, vi blev ikke sendt videre til andre lejre - men blev i Theresienstadt.

Dette børnehjem var et frygteligt sted, men forstanderparret tog sig meget af mig, og det blev de andre børn, som ingen forældre havde mere, selvfølgelig meget gale over, så de drillede mig, bl.a. ved at tage en lille taske, som min moster i Sverige havde syet til mig af små lapper i forskellige farver, fra mig. Måske var der en blyant - eller en kartoffel i - jeg kan ikke mere huske det. De lagde den om bag en mægtig stor kakkellovn og forlangte så, at hvis jeg ville have den, måtte jeg selv hente den.

*

Til min 6 års fødselsdag fik jeg en gave - en af mine mostre havde en mariekiks - den gav hun mig.

En dag kom min far og hentede mig - han havde en blå hat på - sådan en hat, som han plejede at have på, når han f.eks. skulle i synagogen - en hat, hvor der rundt om skyggen var et blankt bånd. Jeg huskede, at han også havde haft den samme hat på, da vi kom til lejren, dengang sagde han til mig: »Jeg tager først denne hat på igen, den dag vi skal hjem.«

Han viste mig en hvid bus med et rødt kort - og han sagde, at denne ville køre os hjem til Danmark. Jeg troede ikke på, at det var sandt.

Vi blev alle samlet i et stort lokale -

hvor vi fik besked på at vente. Hele natten var jeg bange og kastede op og havde forfærdelig ondt i maven. Men omsider kom det øjeblik, da vi kunne sætte os op i busserne og køre væk fra dette forfærdelige sted, hvor vi var blevet tvunget til at være i 18 måneder.

Jeg kan ikke huske, hvor mange busser der var - men da vi havde kørt længe - kom min far pludselig i tanker om, at vi jo havde lagt min lillebror op i nettet, hvor man plejer at lægge bagage - og vi havde helt glemt ham i forvirringen - han hang så underligt med hovedet, så de skyndte sig at give ham noget vand at drikke - og ganske langsomt kom han til sig selv.

Vores buschauffør havde ikke sovet i mange dage - og han faldt i søvn, medens vi kørte - og resultatet var, at han kørte ind i en lygtepæl. Det var midt om natten, og selvfølgelig troede alle, at det var en bombe. Vi måtte hurtigt over i en af de andre busser - og der var jo fyldt nok op i forvejen - så der blev lidt knurren, men det gik da over igen, og så fortsatte turen hjem til Danmark.

Vi skulle i karantæne i Sverige i Tyllésand - i nogle uger, inden vi skulle tilbage til Danmark, og der udbrod en mæslinge-epidemi, så de fleste af os børn var alvorligt syge - maden kunne vi heller ikke tåle - alt skulle i gang igen, men ganske langsomt.

Birgit Fischermann

*

Min mands familie havde jo en anden endnu mere tragisk skæbne - en fader og en ældre broder druknede på vej over til Sverige. En ældre søster, som var med, svømmede tilbage og blev hjulpet op i en anden båd, som kom velholden til Sverige - min mand og to brødre samt en søster kom sammen med deres mor til Theresienstadt, og fik først senere, da de var kommet til Danmark igen, at vide, at faderen og broderen var druknet.

B.F.

Kammeraternes Hjælpefond

er raske kammeraters hilsen
til de syge

JØDERNE I SWINEMÜNDE

I anledning af den 2. oktober bringer vi her et kapitel af afdøde folketingsmand Martin Nielsens bog »Rapport fra Stutthof«. Martin Nielsen blev sammen med 149 andre danske kommunister, der havde været interneret i Horserød, den 2. oktober 1943 ført til Tyskland med samme skib som de danske jøder, der skulle deporteres til Theresienstadt, medens kommunisterne blev ført til Stutthof øst for Danzig (det nuværende Gdansk).

— — —

Hen på morgenstunden løb skibet ind i smult vand. Søfolk iblandt os havde hele tiden haft på følelsen, at vi sejlede i retning mod Stettin. Det viste sig at være rigtigt. Hen på morgenstunden lagde »Wartheland« til kajen i Swinemünde.

Så snart skibet var fortøjet, blev vi under brøl og eder kommanderet op ad lejderen. Lyset skar os i øjnene, da vi kom op på dækket. Vi så os om. Bortset fra nogle få små krigsskibe, var der ingen skibe at se. Nede på kajen gik nogle halv voksne drenge med gevær. Alle Gestapo-folkene var på dækket. De røg cigaretter, de havde stjålet fra os dagen før. Nu drev de os ned ad landgangsbroen, ned på kajen. Her blev vi stillet op i række og geled mellem jernbanesporene. Nu var vi i Tyskland. Det tredje Rige.

Mens vi den oktobermorgen stod opstillet på kajen overværede vi for første gang den åbne, bestialske nazistiske terror. Og for første gang fik vi det jødiske folks verdenshistoriske tragedie i disse år ind på livet.

Det første, vi så, efter at vi var kommet ned på kajen, var vore piger fra Horserød. Først nu blev vi klar over, at kvinderne var med i transporten. Jeg tænkte på rygten i Horserød, der tillagde von Hanneken den kavalmæssige udtalelse: - Det tyske rige fører ikke krig mod kvinder.

Pigerne smilede og vinkede til os, mens de gik ned ad landgangsbroen. Men der var flere passagerer, der skulle fra borde.

*

Under helt ufattelige eder, skrig og skrål var Gestapo-folkene i færd med at drive et andet hold røvede mennesker ned ad landgangsbroen fra skibets agterstavn. Mennesker, hvis eksistens i skibet vi først nu blev klar over.

Det er jøder. Det ser vi ved første blik.

Jøder i alle aldre. Gamle gråskæggede mænd, som man endnu før krigen kunne træffe dem i Adel- og Borgergade-kvarteret, gamle værkbrudne, rystende kvinder, som støtter sig til en stok, unge, ranke, glatbarberede jøder af udpræget intellektuel type. De har endnu bevaret deres holdning. Der er unge og yngre kvinder med børn på armen eller ved hånden. Børnene klynker. Kvinderne græder eller stirrer frem for sig. Som en af de første går en ung kvinde med sit barn på armen. Den unge moder knuger det ind til sig og tysser beroligende på det, mens hun under tyskernes eder og forbandelser går ned med sin dyrebare byrde på armen. Mit hjerte står stille et øjeblik - hvad om det var *dit* barn og *din* kone, der gik der.

De yngre jøder gik først ned på kajen. Roligt, næsten mekanisk, stillede de sig op i rækker, efterhånden som de kom ned, med ryggen mod skibet. Det var som Gestapo-folkenes hån og eder ikke nåede deres øren. Da de unge og børnene var kommet ned, skete der noget, som vi, der oplevede det, aldrig glemmer. Senere i Stutthofs helvede og vor døds-march ad Korridorrens og Pommerns islagte landeveje har vi oplevet, og en del af os overlevet, langt værre ting, grusommere og mere bestialske ting. Og dog er det en begivenhed, der har brændt sig så stærkt ind i vort sind, at vi aldrig kan slippe den igen.

Hvorfor? Spørg enhver dansk, der oplevede og overlevede såvel Stutthof som Swinemünde, og man vil få samme svar: Fordi vi dengang endnu var *mennesker*, mennesker, der tænkte og følte som mennesker, og hvis nerver og forstand reagerede på menneskelig vis.

Derfor. Senere blev vi immune overfor grusomhed og rædsler. Heldigvis måske.

Efter at de unge og yngre jøder var blevet udskibet, kom turen til de ældre, gamle, værkbrudne, syge, alle de uendeligt fattigt udseende mennesker, der efter nazisternes bibel ikke blot var skyld i krigen, men i alt ondt på denne syndige jord.

Unge, velfodrede, veloplagte, velbarberede og pomadiserede Gestapo-officerer formelig dansede krigsdans på dækket omkring disse krigens sande skyldige. Med slag, spark og eder drev de de uheldige mennesker ned ad landgangsbroen. De gamle og syge jøder

var efterhånden fra vid og sans og søgte skræmt hid og did. De søgte at stolpre ned ad den meget stejle bro. De klamrede sig til broens tovværk, følte sig for med fødder og stok. Mange af dem havde øjensynligt svært ved at se. Deres briller var enten slået i stykker eller stjålet fra dem. Briller i guldfatning var herrefolkets lovlige krigsbytte.

Et par halvvoxne jødiske drenge, vel en 16-17 år, løb op og ned ad broen og søgte efter bedste evne at hjælpe. Forbandelser og skældords fløj fra dækket og ned på kajen hen over hovederne af de efterhånden helt forvirrede og rådløse mennesker. Da væltede pludselig en skare unge velfodrede Gestapo-folk sig fra dækket ned i klyngen, pressede, sparkede og slog de stakkels mennesker ned ad broen. De væltede og faldt over hverandre, så de til slut lå i en klynge på kajen.

Gestapo-folkene syntes at more sig startet.

Tilbage på dækket stod en gammel morlil. Rædsel og panik havde fået tag i hendes gamle krop. Som i krampe greb hun med sine magre fingre fast i broens tovværk, og skingre skrig lød fra hendes strube.

Da stod i et spring en ung Gestapomand, øjensynlig bandens chef, på broen. Han hvæser nogle uforståelige ord, river sin revolver og peger et øjeblik på hende.

Nu skyder han hende, tænkte jeg.

Men nej. I stedet vender han revolveren. Hans behandskede fingre griber om løbet, og i korte, kraftige hug rammer han gang på gang den gamle kvindes hænder, der knuger sig om tovværket.

Har den mand da ikke selv haft en mor? tænker jeg og lukker øjnene. Da jeg igen åbner dem, ser jeg, at man er i færd med at hejse en gammel kvinde ned langs skibssiden. Da hun under nedfarten støder mod skibssiden og bylten drejer sig, kan man se, at hendes ben er lagt i gips. De to unge jøder tager imod hende nede på kajen og forhindrer derved, at hun falder i vandet. Udlosningen af krigens sande skyldige er til ende. De jødiske undermennesker er nu klar til forsendelse til dom og rettersted.

På kajens jernbanespor stod der nogle jernbanevogne. Så snart de sidste jøder var udlosset, begyndte Gestapo at drive dem ind i godsvojnene.

En af vore råbte over til dem:

- Hold jer ranke!

- Vi holder os ranke. Vær hilset, landsmand!

Så vidt vi kunne se, var det dr. Friediger.

Da jøderne var indladet, kom turen til os. *Marsch*, lød et snerrende kommandoråb, og vi svingede i en temmelig uordnet marchkolonne over mod de ventende jernbanevogne.

Der plantes en skov i Israel til minde om oktoberdagene

De kom fra land og fra by, de kom fra adelen, de kom fra borgerne, de kom fra venstre og fra højre, og de havde dette ene mål: at bekæmpe nazisternes hærgen i Danmark. Der var mange måder at gøre det på, og opfindsomheden var stor. Modstandskampen gik lige fra at se tværs igennem enhver tysker, man mødte, til de store fabriks- og jernbanesabotager over de mange illegale blade, der skød op og blev de åndehuller, som var med til at gøre det muligt at komme igennem de fem forbandede år.

Der var den aktive og der var den passive modstand, og så var der den glødende harme, der greb alle, både modstandsfolk og mennesker, der ikke tidligere havde taget del i kampen mod nazisterne, da ordren var givet til, at en gruppe danskere skulle deporteres til Tyskland, fordi de var jøder.

Man ønskede ikke at se passivt til, mens ens landsmænd blev tvangsfjernet fra deres hjem, skilt fra deres familie og sendt sydpå til en uvis skæbne - som ikke var så uvis endda.

Langs Øresunds kyst blev der pludselig levende af transporter i alle slags både - robåde og fiskekuttere og alt derimellem. I kulde og mørke stævnedes alle mod Sverige, landet, som gæstfrit havde lovet at tage imod flygtningene.

I de nætter i oktober 1943 fødtes mange frihedskæmpere, som nu forstod, hvad der skete i og med deres land og deres landsmænd. Og kampen førte også til det store og altafgørende resultat, at Danmark blev anerkendt som allieret.

Mange kredse både i Danmark og i udlandet har ønsket at markere fyrrårsdagen for Hitlers mislykkede forsøg på at udrydde Danmarks jøder ved at lade plante en mindeskov i Israel, kaldet

DE DANSKE FRIHEDSKÆMPERES SKOV.

Det at lade plante et træ er i sig selv noget livsbekræftende og en værdig og varig måde at mindes på. Og det er mere end det - det er en livsbetingelse for Israel, at der plantes træer, der kan gøre ørken til mark, der kan give skygge til den trætte arbejder, der kan forbedre miljøet, der kan beskytte mod tørke - og give nyt liv til Israel.

En skov består af minimum 10.000 træer. Et træ koster 20 kr.

Det er vores håb, at vi kan vinde genklang for den tanke, således at der i oktober 1983 kan indvies den omtalte skov, og vi anmoder enhver læser af dette brev om at yde et bidrag hertil.

På forhånd takker vi for Deres medvirken til projektets gennemførelse.

Med venlig hilsen

Erik Hertz

Formand for KKL

Den Jødiske Nationalfond

Keren Kajemeth Leisrael -
Det Jødiske Nationalfond
Industrigrænen 21, 2635 Ishøj, tlf.
(02)54.04.44, postgiro 2.02.97.07
Sekretariat: Ny Kongensgade 6, 1472
Kbh. K. (01)13.17.76 (mandag-fredag
9-13)

En læser spørger:

Foreningernes medlemstal?

Findes der noget materiale over, hvor mange fangeforeninger der eksisterer, hvilken forening der har flest medlemmer og medlemstallet hos de øvrige?

Svar:

Den største forening tæller godt 500 medlemmer. Der er 11 foreninger. De er anført på bladets bagside. Det samlede medlemstal er 3.500.

40-års dagen for 29. august

40-års dagen for den 29. august blev på mangfoldige måder mindet landet over. Således afholdtes i flere byer højtideligheder med kransenedlægning af lokalafdelinger af Gestapofangerne og De erhvervshæmmede.

På Frihedsmuseet i København afslørede det storslåede glasmaleri, som kunstneren Carl-Henning Pedersen har skænket museet, og som han selv har kaldt »Frihedens lys«. Glasmaleriet blev afsløret af Hendes Majestæt Dronning Margrethe.

Flåden, der den 29. august 1943 spillede en særlig rolle, mindedes dagen ved en stor flåderevy i Isefjorden.

I Mindelunden i Ryvangen holdtes en højtidelighed, hvor direktør Sven Seehusen og typograf Rasmus Bonde-Larsen talte på arrangørernes vegne, dvs. Frihedskampens Veteraner og Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, København. Endvidere talte to sabotører, »Hermann« (Holger Danske) og »Spræng-Schmidt« (Bopa).

På Bernadottegården i Roskilde mindedes man 29. august ved et smukt fri-luftsarrangement, idet denne dato samtidig er Bernadottegårdens indvielsesdag. Foruden beboerne deltog repræsentanter for en række fange- og modstandsorganisationer. Her talte kontreadmiral E. Johs. Saaby om begivenhederne den 29. august, som han selv deltog i som ung marineofficer. Endvidere talte kontorchef Frode Toft, Frihedsfonden.

Hvad de sagde den 29. august

I Mindelunden i Ryvangen

Her sagde »Spræng-Schmidt« fra Bopa bl.a.:

»I dagene op til 29. august har pressen beskæftiget sig med besættelsesåret 1943. Det er også helt berettiget. Det var dengang modstandsbevægelsen mod de tyske okkuperanter havde vokset sig så stærk at samarbejdsregeringen måtte vige. Og så kom den 29. august, den gode søndag.

Efter denne dato var der ingen regering i Danmark i resten af besættelsestiden. Vi fik først en regering igen i maj 1945, befrielsesregeringen.

Vi har nu 40-års dagen for 29. august,

modstandsbevægelsens sejrsgang, vel den mest betydningsfulde dag, vi fejrer i Danmark.

Og »Hermann« fra Holger Danske sagde bl.a.:

»Hvad er det, I unge kan lære af os? Ikke meget. Eller i hvert fald ikke ret meget. Hvis vi dengang havde fulgt de rigtige, de kloge voksne, der bestemte, var der aldrig blevet en 29. august. Hvis ikke vi unge og de få ældre, der havde ungdommen i behold, havde trodsset de mange formaninger og trusler og vækket befolkningen, så regeringen omsider brød med den tyske besættelsesmagt, havde vi ikke fået en 29. august.

Det er den lære, I skal have. Lyt til os. Men gør som I selv synes - følg jeres egen samvittighed.

I skal besætte huse, hvis det er det, I vil. I skal demonstrere mod atom-bomben, hvis I tror det nytter. Men husk, at selv en atombombe kan kun dræbe een gang. Jeg minder om, at ganske almindelige bomber, gammeldags granater, har udryddet og lemlæstet millioner og atter millioner mennesker.

I skal marchere for fred, hvis jeres samvittighed byder det. Men husk, at fred uden frihed er ingen fred.

Eller I kan slutte op om Hjemmeværnet, som skabtes af modstandsbevægelsen. Ingen skal være i tvivl om, hvor min sympati ligger. Men ingen skal gå på akkord med sin egen samvittighed. Ingen skal blindt lyde de velmenende råd - heller ikke mit.«

På Bernadottegården

Her talte Frode Toft om den 29. august's betydning i dag og sagde bl.a.:

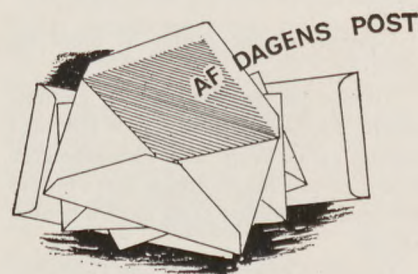
»Når vi på disse højtidsgange taler om friheden og demokratiet, må det ikke være fraser i et ritual. I en lederartikel den 30. januar i år, 50-års dagen for Hitlers magtovertagelse, skrev den danske avis i Sydslesvig »Flensborg Avis«: - I nutidens rus over teknikkens fremskridt er vi vel ligeglade med det, der skete for årtier siden. Men i Europa sidder mødre og hustruer i uvidenhed om sønners og mænds skæbner. I den polske hovedstad sidder en kone og lider under tabet af manden under krigen, og hendes søn forsvandt sidste år under undtagelsestilstanden. Hitler for 50 år siden, i går - i dag. Hvem tør fritage morgendagen for et ansvar? -

Nej, vi kan ikke fritage morgendagen, os selv, for et ansvar.

For det demokrati og den frihed, der betyder noget, det er demokratiet og fri-

heden mellem højtiderne, i dagligdagen. Som vi dengang stod sammen i fælles kamp, må vi ikke alene tænke på vor egen frihed, men også på andres frihed for nød og for frygt. Vi må indprente vor ungdom og os selv, at vi fortsat må sikre fred, demokrati og frihed, bekæmpe al uret, terror og undertrykkelse overalt, hvor den findes.

Vi mindes i dag den 29. august med disse tanker og hilser de herboende repræsentanter for dem, der var med dengang. Vi hilser Bernadottegårdens personale og ledelse og de humanitære idealer, Bernadottegården står som symbol for. Og lad mig slutte med Kaj Munks ord fra den 29. august 1943 i Vedersø: - Der er i dag en stolt dag for Danmark. Nu hilser vi hinanden med et til lykke, landsmænd.«

Vilhelm Buhls anti-sabotage — tale efterlyses

Jeg ville være glad, om du, gennem Pigtråd-Gestapofangen vil forsøge at efterlyse daværende minister Vilhelm Buhls antisabotagetale, der blev holdt over radioen, antagelig i 1942. Denne tale findes ikke tilgængelig på noget officielt hold, idet f.eks. Danmarks Radio ikke ejer nogen form for indspilning af den, og ej heller findes den på Frihedsmuseet.

Begge steder vil man være interesseret i at finde frem til, hvis nogen privatperson skulle ligge inde med en gammel indspilning, som en kontakt ved Danmarks Radio i givet tilfælde har lovet mig at overspille, så såvel Radioen som Frihedsmuseet derved kan få hver sit eksemplar, hvilket jeg ikke mener vil være uden en vis historisk betydning.

Med venlig hilsen

Erik Aarestrup

Trækbanen 12, 3000 Helsingør. Tlf. (02) 21 46 65.

Ny retssag mod SS-Strippel

Vidner bedes melde sig

Neuengammeforeningen har fra overstatsadvokaten ved Hamborgs Landsret fået meddelelse om, at der er nye undersøgelser i gang mod den berygtede SS-Obersturmführer Arnold Strippel fra Neuengamme.

Selv om de danske fanger blev hentet fra Neuengamme den 20. april 1945, dagen før drabene på de jødiske børn i Bullenhus Damm, håber man dog på, at skandinaviske fanger kan give oplysninger af betydning for sagen.

Den nye sag drejer sig især om drabene i Bullenhus Damm og om drab på sovjetiske fanger i hovedlejren og forskellige udekommandoer i dagene 20. og 21. april 1945, især i udekommandoen i Spaldingstrasse i Hamborg.

Der er stillet følgende direkte spørgsmål:

1. Opholdt Strippel sig i tiden omkring 20. og 21. april i kommandanturen eller ved de særlige barakker for jødiske børn? Kan der oplyses noget om forudsigelser af det, der siden skete?

2. Hvad vides om begivenhederne forud for drabet på de sovjetiske fanger?

3. Ved man noget om opsnappede samtaler eller bemærkninger mellem Strippel og andre SS-mænd på den tid? Forlod han omkring den tid på noget tidspunkt udekommandoen, i så fald sammen med hvem og med hvilket befordringsmiddel?

4. Vides noget, eventuelt rygtevis, om sovjetiske fangers udskillelse eller forsvinden i Spaldingstrasse?

5. Har der i kortere eller længere tid været børn (fanger) i Spaldingstrasse?

6. Kendes nogle af SS-mandskabet fra Spaldingstrasse? Hvem virkede som chauffør?

7. I hvilket omfang og på hvilken måde er fangerne blevet bekendt med disse forbrydelser?

8. Hvad ved man i øvrigt om Strippels forhold i hovedlejren og i udekommandoerne?

9. Hvem kender SS-mændene Felger og Fiekers? I bekræftende fald ønskes oplysning om alle enkeltheder, der huskes om dem?

Danske Neuengammefanger, der kan sige noget om de nævnte spørgsmål, bedes omgående henvende sig til Neuengammeforeningens formand, Jørgen

Lind, Stavnsholtvej 38, 3520 Farum
(02) 95 11 15.

Der verserer for tiden en forundersøgelse mod SS-Strippel og andre der måtte have deltaget i massedrab af fanger i Neuengamme natten til 21. april 1945 i kælderen i skolebygningen Bullenhus Damm i Hamborg.

Særlig interesse har vidneudsagn fra fanger, der har været i Spaldingstrasse i april 45. Man regner med, at skandinaviske vidner især kan udtale sig om punkterne 1, 2, 6 og 8.

Tidligere SS'er anklaget for massedrab

En tidligere SS-officer, Hans Barth er ved en østtysk domstol i Berlin anklaget for at have deltaget i en massakre på 642 civile franskmænd i 1944.

Officeren blev i 1953 kendt skyldig »in absentia« ved en retssag i Bordeaux. Den franske domstol dømte ham for deltagelse i massakren i den franske landsby Oradour-sur-Glane. Massakren betragtes som en af de skændigste forbrydelser under Den anden Verdenskrig.

Embedsmænd ved den østtyske domstol oplyste, at Barth siden krigen havde levet under eget navn som almindelig borger i Østtyskland, indtil han 14. juli 1981 blev arresteret. De ville dog ikke oplyse, hvordan han blev opsporet.

Under retsmødet sad Barth ubevægelig på anklagebænken, mens anklageren, Horst Busse, oplæste detaljerne i anklagerne og udtalte, at der er tilstrækkeligt bevis til at dømme Barth. Anklageren sagde endvidere, at Østtyskland ikke var skyld i, at Barth så længe havde undgået retfærdigheden.

Skød selv 20

Den 62-årige Barth sagde i retten, at han var forretningsmand og desuden var gift og havde to børn.

Ifølge anklagen ledede Barth som delingsfører i rigsdivisionen af SS omringningen af landsbyen og deltog i indfangelsen af landsbybeboerne.

Det blev hævdet, at han personligt skød 20 mænd og afgav ordre til at brænde bygninger på landsbyens markedsplads.

Foruden forbrydelserne i Frankrig blev Barth også anklaget for at have været involveret i 92 menneskers død i provinserne Böhmen og Mähren, der af Hitler blev frataget Tjekkoslovakiet og erklæret for tysk protektorat. Forbrydelserne i Tjekkoslovakiet fandt sted i juli 1942.

Hvis domstolen kender Barth skyldig, vil han muligvis dømmes til fængsel på livstid. Dommen ventes afsagt 7. juni.

Kammeraternes hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

Runde dage

Svend Aa. Larsen, Birkedommervej 81, 2400 Kbh. NV 60 år 18. oktober.

P. Milde, Gammeltoftsg. 8, 1355 Kbh. K (Dachau 141.673) 60 år 19. oktober.

Lars Chr. Larsen, Knudsenvej 62, 9900 Frederikshavn, 65 år 19. oktober.

Helga Madsen, Lindensborgvej 55, 9200 Aalborg SV, 80 år 20. oktober.

Vagn Lindbjerg, Rubinsteinsvej 10, 2450 Kbh. SV (Vridsløse) 65 år 20. oktober.

Kaj Ambrink, Møntmestervej 20, 2400 Kbh. NV (Buchenwald) 65 år 20. oktober.

Ole Riis, Rolfsvej 26, 2000 Kbh. F (Stutthof) 70 år 22. oktober.

V. Juel Petersen, Ørnevej 31, 9900 Frederikshavn (Buchenwald) 65 år 24. oktober.

Peter Alster Aadal, Hagelkærvej 15, 7430 Ikast (Dachau) 65 år 25. oktober.

Poul Davidsen, Nørrebrog. 140, 2200 Kbh. N (Neuengamme 50.467) 70 år 26. okt.

Chr. Johansen, Østrigsg. 37, 2300 Kbh. S, 60 år 28. oktober.

Grethe Karstensen, Stadionvej 20, Øsby, 6100 Haderslev, 65 år 28. okt.

Ejnar Dahl, Skovroysvej 10, 6270 Tønder (Sachsenhausen) 85 år 30. oktober (Medl. af Frihedsfondens best.)

Poul Johs. Rasmussen, Kongelundsv. 314, 2770 Kastrup (Buchenwald) 65 år 31. oktober.

Gotfred Jensen, Valborg Alle 11, 2500 Valby (Buchenwald) 75 år 1. november.

Helmuth Christiansen, Birkedommervej 64, 2400 Kbh. NV, 80 år 1. november.

Martha Dassau, Lukanovej 2, 2400 Kbh. S, 80 år 2. november.

Erik Madsen, Kingsvej 61, 2630 Tåstrup, 70 år 3. november.

Poul E. Neerhauge, Norgesvej 22 B, 4800 Nykøbing F (Buchenwald) 65 år 5. november.

Ehgon Nielsen, Adolfsvej 8, 2820 Gentofte (Sachsenhausen) 70 år 5. november (Medl. af FIR-udvalget, revisor i Fangesammenslutningen)

Albert E. Roving, Ridderg. 5, 7000 Fredericia (Dachau 141.753) 65 år 7. november.

P. Kragh, Strandparken 1, 3050 Humlebæk (Dachau 141.647) 85 år 7. november.

Marius Christiansen, Frederikssundsvej 283, 2700 Brønshøj (Stutthof) 75 år 7. november.

Aage Carlo Nørgaard, Vangen 445, Nørresundby, 70 år 10. november.

Svend Brønnum, Bondehaven 66, 2880 Bagsværd, 70 år 10. november.

K. H. Jørgensen, Kirkegade 85, Hjordkær, 6230 Rødekro (Sachsenhausen) 65 år 11. november.

Thorv. Knudsen, Aahaven 12, 9900 Frederikshavn, 65 år 11. november.

A. Tauber Larsen, Geelsvænge 8, 2830 Virum (Buchenwald) 65 år 12. november.

Ingemann Bøgh Simonsen, Annebergvej 41 A, 9000 Aalborg, 75 år 15. november.

Lilly Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ, 65 år 16. november.

Leif Parkhøj, Myrtoften 39, 2820 Gentofte, 65 år 16. november.

Ejner Vievelsted, Beder Landevej 111, 8330 Beder, 75 år 17. november.

Lars Stausholm, Fredensg. 9, 9900 Frederikshavn, 75 år 17. november.

Jesper O. Clemmensen, Ålbrosvinget 26, 2730 Herlev (Dachau 142.659) 65 år 18. november.

Signe Nielsen, Cort Adellersg. 6, 9000 Aalborg, 65 år 18. november.

J. Harry Nielsen, Hovedg. 2, 4652 Hårlev (Buchenwald) 65 år 18. november.

Arnold Skaade, Mosegårdsvej 144, 2820 Gentofte (Neuengamme 67.980) 75 år 20. november.

Verner S. Poulsen, Ternevej 43, Dagnæs, 8700 Horsens, 65 år 21. november.

Eilif Kragekjær, Frejsgade 7, 8700 Horsens, 70 år 22. november.

Børge Vange, Solvangsvej 18, 8400 Ebeltoft (Sachsenhausen) 65 år 25. november.

Forsinkede hilsener:

Ib Bensen, Sandkrogen 58, 2800 Lyngby, 70 år 17. april.

Annelise Hansen, Isafjordsg. 13, 2300 Kbh. S, 60 år 10. september.

Olga Nielsen, Frederikssundsvej 107, 2400 Kbh. NV, 70 år 22. september.

Sonja Katz, Kildeager 13, 2700 Brønshøj (Theresienstadt) 70 år 22. september.

Valborg Christiansen, Birkedommervej 64, 2400 Kbh. NV, 75 år 27. september.

Henry Petersen, Adelg. 10, 8660 Skanderborg, 60 år 13. oktober.

— 85 —

Læge Ejnar Dahl, Tønder, fylder 85 år den 30. oktober. Han har først været praktiserende læge i en snes år og derefter i et lignende antal år skolelæge med Tønder og omegn som område.

Fra Horserød gik turen til Sachsenhausen, hvor han fik fangenummeret 75.118, idet han ankom til lejren 20. jan. 44 i en transport på 77 fra Horserød/Vestre Fængsel.

I lejren virkede han som læge på revieret og har hjulpet mange fange-

Vi skaffer penge til huse.

Tænker De på tilbygning,
ombygning eller nybygning, så kontakt

København:

Jarmers Plads 2,
1590 København V.
Tlf. (01) 12 53 00

Århus:

Åboulevarden 69,
8100 Århus C.
Tlf. (06) 12 53 00

Herning:

Viborgvej 1,
7400 Herning.
Tlf. (07) 12 53 00

Aalborg:

Algade 58,
9100 Aalborg.
Tlf. (08) 12 53 00

Odense:

Jernbanegade 16,
5100 Odense C.
Tlf. (09) 12 53 00

**DAELLS
VAREHUS**

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

kammerater bl.a. ved at skrive »Scho-nung« på de dertil indrettede blanketter.

Han kom hjem igen til Danmark over Neuengamme/Sverige.

Han er medlem af Frihedsfondens be-styrelse og var i nogle år desuden for-mand for 4.-Maj-kollegiet i Tønder.

Rund dag på Kongstedgården

Torsdag den 17. november fylder gene-ral Flemming Bussenius Larsen 75 år.

Fl. B. Larsen er københavner af fød-sel, men er med dybe rødder knyttet til Sønderjylland.

Her tog han - i Sønderborg - studen-tereksamen, og herfra - det var fra Ha-derslev - hentede han sin hustru. Navnet Bussenius er taget op af børnene.

Fl. B. Larsens liv har været i forsva-rets tjeneste lige fra den tidligste ung-dom, og vi, der kender ham, har altid været forberedt på forfremmelser.

Han blev premierløjtnant i 1931, kap-tajn i 1942, fuldmægtig i krigsministe-riet i 1940 og efter 29. august 1943 blev han tilknyttet den militære efterret-ningstjeneste.

Han blev i 1944 arresteret af Gestapo og sad som kz-fange i Neuengamme--Oszabrück til befrielsen. Han kom hjem over Sverige i Bernadotte-transporterne.

Efter befrielsen blev Fl. B. Larsen i 1947 kontorchef i krigsministeriet, oberstløjtnant i 1950, chef for 2. fod-folkspioerbataillon 1951, militær-attaché i 1952 ved ambassaderne i

Stockholm og Oslo, oberst og chef for hærstabens adjutantafdeling 1956, chef for 7. regiment 1958, generalmajor og chef for region VI og for 6. division samt kommandant i København 1960, generalinspektør for infanteriet i 1961, chef for de allierede landstyrker i Jylland-Fyn og Slesvig-Holsten 1962 og 1965 chef for østre landsdelskompagni.

De sidste 4 år, inden han blev emeritus, var han chef for den danske mili-tærmission i Bruxelles.

Han har en lang række ordener, deraf flere udenlandske.

Disse linjer giver et billede af en mand, der altid har avanceret. Men in-gen af forfremmelserne har formået at gøre Fl. B. Larsen svimmel.

Gennem årene har han bevaret sin jævnhed, sit ligefremme væsen, parret med en gennemført beskedenhed.

I bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond har han altid givet sig tid til at interessere sig for sine fangekamme-raters forhold, og han har altid vist sindelag til at hjælpe, hvor der var brug for hjælp.

Hans placering som formand for Kammeraternes Hjælpefond har ikke

været en betegnelse for passivitet, men for megen smuk og værdig aktivitet.

For nogle år siden erhvervede han Kongstedgården ved Dianalund, hvor han i dag er aktiv landmand.

F-k.

Høstfest i Hadsund

Atter i år har man holdt høstfest på Bernadottgården i Hadsund. Alle de be-boere, der kunne komme tilstede, var mødt op i festsalen, hvor der var pyntet. Blomster, kornaks og mere, der hører til høstens tid gav den rette stemning.

Den nye formand for bestyrelsen holdt festtalen, hvori han kom ind på det at komme hinanden ved. Dette synes at præge Bernadottgården her i Had-sund. Efter musikunderholdning og sang holdt nyvalgt medlem af bestyrelsen Svend Åge Back en kort festlig tale for at præsentere sig for beboerne.

Bestyrelsen består nu af følgende: Formand: L. Schifter, Hadsund. Næst-formand: Fru Stine Mortensen, Had-sund. Sekrt: Per Madsen, Risskov. Svend Åge Back, Hadsund. Carl Ras-mussen, Hadsund. Holger Gravesen, Hadsund og Villy Mørk Jensen, Sjør-ning.

V.M.J.

Aabenraa Rederi A/S

Finlands-Konsulat

P. F. CLEEMANN

SKIBSMÆGLERFORRETNING

AABENRAA

telgr. »Cleemann«

tlf. (04) 62 21 82 - telex 52 111

DÆKKO

PRESENING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabelejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

EN LÆSER SKRIVER:

På side 63 i »P-G«, juni/1983 bringes i en artikel referat af lægeundersøgelser omkring kz-syndromet.

Under litteratur nævnes forskellige autorer, som har skrevet om problemet, og jeg er interesseret i at læse: nr. 1, 2, 5, 6 og 7.

Fås de på biblioteket, ellers hvor?

Svar:

Artiklerne har været bragt i »Ugeskrift for læger«. Bladet findes på læsestuerne på alle større biblioteker.

Hvad er Frihedsfonden?

Findes der noget skriftligt materiale om, hvad meningen er med 'Frihedsfonden', hvad man laver deroppe, hvilken formålsparagraf man har osv.?

Svar:

Ansøgningerne om erstatninger til frihedskampens ofre færdigbehandles af Sikringsstyrelsen.

I langt de fleste tilfælde går ansøgningerne forinden til Frihedsfonden. Her er der et omfattende kartotek til rådighed.

Vi minder om, at der som sædvanlig er meget fine gevinster og »fuld gevinst« til alle med »Banko« i de ordinære spil.

Medlemmer med pårørende og kammerater fra andre fangeforeninger er velkomne. Reserver dagen - mød op og få en festlig aften i kammeratligt samvær.

Bestyrelsen

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

September

Fra Fangesammenslutningens bestyrelsesmøde:

Forud for (og efter) mødet blev der overrakt Jørgen Lind opmærksomhed i anledning af hans 60-års dag for nylig, hvor han havde været bortrejst.

Formanden, Oskar Verner, bød velkommen til arbejdet efter sommerferien og udtalte mindeord for Heinrich Winter, der nylig var afgået ved døden efter lang tids sygdom.

Derefter forelagdes en henvendelse fra Neuengammeforeningen om støtte til en anmodning til trafikministeren om finansiering af en rejsefond ved et særfrimærke i 1985. Selv om flere fandt ideen god, var der dog ikke stemning for forslaget i den foreliggende form, hvorfor et flertal anbefalede Neuengammeforeningen, at den selv arbejder videre med planen.

Oskar Verner berettede om Landsforeningen Erhvervshæmmedes landsmøde i Aalborg og den samarbejdsappel, der derfra var rettet til den tidligere københavnske afdeling af Landsforeningen.

Det oplystes, at der i nær fremtid holdes møde i det fælles bladudvalg. Bladet har nu 2.428 abonnenter.

Indsamlingen til mindesmærket ved

Helligåndskirken har indbragt ca. 28.000 kr.

Rekreatjonsfonden har fra Tipsmidlerne modtaget et tilskud på 40.000 kr.

Solveig Skjøtt omtalte den efterårsfest, der afholdes af »Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen«.

Jørgen Lind oplyste om en ny henvendelse fra statsadvokaturen i Hamborg om retssag mod SS-Strippel. Han gav endvidere informationer om årets færd til Meppen og Neuengamme.

Peter Møller Madsen gav oplysninger om Jyllandskorpsets planer om et stortilet arrangement i Haderslev 4. og 5. maj 1984, hvortil fangeforeningerne vil blive opfordret til at være med.

-t

Buchenwaldklubben afholder sit årlige store og festlige ande- og flæskespil tirsdag d. 22. november 1983, kl. 19.30 i kantinen på poststationen 3, Bellahøj, (indkørsel Borups Alle 266).

ERHVERVSHÆMMEDE

Hyggeligt landsmøde

I dagene 28. og 29. august holdt Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen repræsentantskabsmøde i Aalborg, d.v.s. nærmere betegnet på Biersted Kro lidt udenfor Nørresundby. Det blev et positivt og godt møde, præget af den hyggelige vendsyssel-ske stemning i den lige så hyggelige kro.

Mødet, hvori deltog henved hundrede repræsentanter og gæster, blev åbnet med velkomsttale af Aalborg-afdelingens formand A. J. Jørgensen, bedre kendt som »Aabo« (ved kapitulationen leder af modstandsbevægelsen i Aalborg). Flere lokale organisationer havde sendt hilsener til mødet, bl.a. Kvindeligt Arbejderforbund og Lager- og Pakhusarbejdernes Fagforening.

Derefter bød landsformanden Oskar Verner velkommen til de delegerede og de indbudte gæster, kontorchef Vagn Nielsen og ekspeditionssekretær O. Fris Theisen, Sikringsstyrelsen, kontorchef Frode Toft og sagsbehandler Doris Petersen, Frihedsfonden.

Til dirigenter valgtes Alfred Bertelsen, Århus, og Richard Andersen, Odense.

Derefter kunne Oskar Verner aflægge beretning, i det store og hele ved at henvise til den i forvejen udsendte skriftlige beretning. Der blev herudover fremlagt et af landsledelsen enstemmig godkendt forslag om forholdet til den tidligere københavnske afdeling af Landsforeningen. Efter en kort drøftelse herom blev forslaget enstemmig vedtaget. Det er en henvendelse fra landsmødet til Københavns-afdelingen med følgende ordlyd:

»Landsmødet opfordrer Københavns-afdelingen til at indsende ansøgning om at blive optaget igen. Forudsætningen

er, at Københavns afdelingen og Landsforeningen skriftligt erklærer, at der på dags dato ikke eksisterer nogen uoverensstemmelse mellem dem mere. Københavns-afdelingen skal være villig til i et og alt at gå ind på samme betingelser, som de havde før uoverensstemmelserne opstod.«

Det var den almindelige opfattelse på mødet, at der hermed er skabt et rimeligt grundlag for genoprettelse af samarbejdet med Københavns-afdelingen, og der var megen tilfredshed med og lettelse over den enstemmige tilslutning til opfordringen.

Debat om beretningen

Der fulgte nu en kort og meget saglig debat om beretningen.

Viggo Hansen, Esbjerg, kritiserede den langsomme ekspedition af enkesager og omtalte i den forbindelse også de papirløse »enker«s problem.

Kai Wadsbach, Omegnsafdelingen, kritiserede, at der stadig afsiges kendelser om 25% invaliditet.

Børge Jensen, Aalborg, fremdrog det særlige problem om de danske søfolk, der under krigen »strandede« i Shanghai og levede under utålelige forhold.

Otto Sand, Sjællandsafdelingen, fandt, at lovens bestemmelser om de »papirløse« bygger på forældede mo-

ralske regler, der forlængst er forladt på andre lovgivningsområder.

E. Lægteskov, Odense, rejste spørgsmålet om den tyske krigsgæld.

Erik Lorentzen, Omegnsafdelingen, redegjorde for den nye afdelings arbejde og oplyste, at foreningen nu med amtets bistand får eget kontor.

Alfred Bertelsen, Århus, aflagde beretning om feriehuset på Anholt.

Kontorchef Vagn Nielsen svarede på de spørgsmål, der var stillet i relation til Sikringsstyrelsens administration af erstatningsloven.

Frode Toft berettede kort om Frihedsfondens netop igangsatte undersøgelse af krigssejlernes forhold.

I de afsluttende bemærkninger gav Oskar Verner udtryk for, at samarbejdet med Frihedsfonden, Sikringsstyrelsen og Socialministeriet foregår gnidningsløst, og at foreningerne altid er blevet godt modtaget og behandlet disse steder.

Beretningen blev derefter enstemmigt godkendt.

Regnskab og valg

Regnskabet forelagdes af landskassereren, Anna Strunge, Århus. Det blev enstemmigt godkendt.

Ved valgene blev Oskar Verner genvalgt med akklamation.

Den konstituerede næstformand, Alfred Bertelsen, valgtes til næstformand med akklamation, ligesom kassereren Anna Strunge og sekretæren Lilian Olsen genvalgtes med akklamation. Også bestyrelsesmedlemmet Ove Laursen genvalgtes med akklamation.

To udtalelser

Landsmødet vedtog derefter enstemmigt to udtalelser, der var udarbejdet og blev anbefalet af en enstemmig landsledelse. Den første udtalelse drejede sig om den internationale situation og havde følgende ordlyd:

»I lighed med en stadig stigende del af verdens befolkninger deler vi frygten for, hvad den øgede atomoprustning kan føre til. Det er indlysende, at den fortsatte ophobning af våben ikke gavner nogens sikkerhed, men kun kan gøre en atomkrigs katastrofe mere sandsynlig. Der bliver brugt 5 millioner kroner i minuttet på oprustning verden over. Det må stoppe.

Derfor kræver vi stop for atomoprustningen og opfordrer regering og folketing til at rette henvendelse til U.S.S.R. og U.S.A. om fortsat at mødes til seriøse drøftelser om gensidig skrotning af atomarsenalerne for dem selv og deres forbundne magter som en begyndelse til verdens afrustning og fredeligørelse.«

Derefter vedtoges følgende udtalelse om vort blad:

»Landsmødet udtaler sin anerkendelse af det arbejde, som vore to redaktører udfører med vort blad »Pigtraad-Gestapofangen«. Det er lykkedes dem at skabe et levende, læseværdigt og alsidigt blad, der til fulde opfylder sit formål: at være organ for Kammeraternes Hjælpefond og for foreningerne indenfor Fangesammenslutningen.

Landsmødet opfordrer de enkelte afdelinger til en øget indsats for tilgang af abonnenter.«

Herefter vedtoges det, at landsmødet i 1985 holdes i Århus, og at der i 1984 afholdes et seminar, som det blev overladt Sjællandsafdelingen at være vært for.

Ved mødets afslutning kunne en tilfreds Oskar Verner takke for genvalget og for mødets saglige og hyggelige forløb, idet han takkede for den vilje til samarbejde og enighed, der fra alle sider var givet udtryk for, hvorefter han kunne ønske deltagerne en god hjemrejse.

Den 29. august om morgenen nedlagde landsmødets deltagere en krans i Mindelunden ved Ansgarkirken. Oberst A. J. Jørgensen taler inden Oskar Verner på landsforeningens vegne nedlægger en krans. Der blev derefter også lagt en krans på Helge Vangstedts grav.

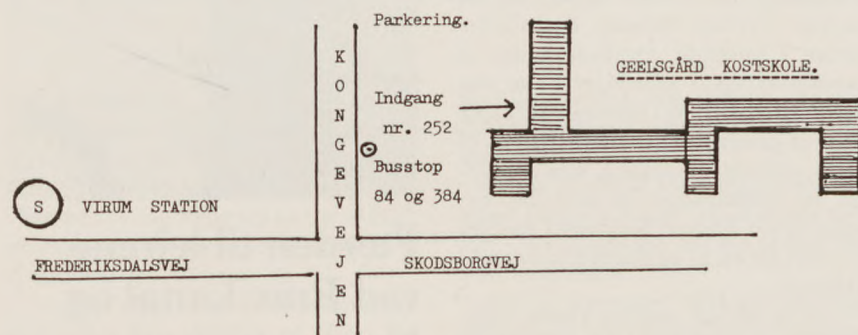
Omegnsafdelingen Nyt eget kontor

Efter henvendelse til amtsborgmester Per Kaalund, Københavns Amt, har amtet stillet kontorlokaler til rådighed for afdelingen. Adressen er:

Geelsgård Kostskole
Kongevejen 252, 2.sal, vær. 328,
2830 Virum
Telefon 02 85 58 98.

Kontortiden bliver tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10.00-15.00 dog med en pause i tiden 11.45-13.00 af hensyn til skolens elever.

Lokalerne er beliggende tæt ved Vi-

rum station, og der er busstop lige ved døren.

*

Når dette læses, vil vi være flyttet ind og i fuldt sving igen, og vi gør opmærksom på, at vi efter indflytningen *ikke* vil være i stand til at behandle sager, eller besvare spørgsmål om sådanne fra vore private bopæle. - ALT arbejde vil fremover foregå i og fra kontoret.

Lokalernes størrelse tillader desværre ikke drift af dagcenter, men det er da et uomtvisteligt fremskridt for afdelingen at have fået kontor, så vi ikke skal behandle sager fra privatlejligheder med de store ulemper dette medfører for såvel familie som medlemmer. - Af hensyn til sociale sekretæren og hans families rimelige krav på et privatliv efter normal fyraften, har hans telefon fået hemmeligt nummer.

Vi vil i den nærmeste fremtid give meddelelse om indvielse af kontoret, og da det jo koster at flytte og indrette, skal jeg hilse fra kassereren, at kontante bidrag vil blive modtaget med glæde og taknemlighed. Samtidig vil vi bringe de mange, venner, medlemmer, fagforeninger og virksomheder, der allerede

nu har hjulpet os, økonomisk eller med inventar og maskiner en foreløbig, men meget stor og varm tak.

Vel mødt i vore lokaler.

ebl.

Fødselsdagsfest 11. november

Afdelingen holder fødselsdagsfest for medlemmer med pårørende samt kammerater fra andre foreninger, der kunne have lyst til at feste sammen med os. Vi har fundet større lokaler, så ingen vil blive afvist p.g.a. overtegning. Nærmere vil tilgå medlemmerne og de andre foreninger, men det kan røbes, at der serveres gule ærter m/tilbehør, ligesom der kan købes vand, øl og div. stærkere til priser i omegnen af det rimelige.

ebl.

har været et enkelt foredrag (som man vil være lidt forsigtige med). Nogle gange er man mødtes og har spist sammen, såvel som der har været specielle julesammenkomster, lotterier og småfilmsforevisninger. Man lægger stor vægt på, at der på åbningsdagene er mulighed for, at folk, der kom i klemme hos tyskerne, eller som sejlede i allieret tjeneste, kan komme og få en hjælpende hånd, hvad enten dette sker i form af, at der rejses erstatningssag for dem, eller de blot har brug for at få et råd eller et trøstende ord med på vejen.

Ved det sidste møde i april, hvor man samledes over en gang forloren skildpadde og kaffe med »hjemmebag«, havde man også et lotteri med masser af gevinster, idet hver skulle medbringe en pakke. Vi var 70.

Aftenen var yderst vellykket, og ud af de 70 var der ikke mindre end 10 nye til stede, hvoraf nogen kom så langt borte fra som fra Falster.

Der skabes kontakter

Disse møder har meget stor kontaktmæssig betydning, idet vi ofte kommer ud for, at gamle forbindelser og venskaber genoprettes. På dette sidste møde var der, netop som vi skulle rejse hjem, to der pludselig mente, at de kendte hinanden. Det viste sig, at de i sin tid arbejdede i samme transportgruppe fra Helsingør, indtil denne i efteråret 1944 blev optrævlet af Gestapo med flere arrestationer til følge, lige som flere selv måtte begive sig over Sundet, hvor de meldte sig til tjeneste i Den danske Brigade »Danforce«, medens andre forsvandt til København, hvor nogen af dem til trods for, at de var stærkt eftersøgt af tyskerne, fortsatte i modstandsarbejdet. Disse to havde ikke set hinanden siden efteråret 1944.

Ved et tidligere møde var en sømand fra allieret tjeneste tilfældigt kommer til at sidde ved siden af en tidligere major, der har været aktiv i de frie franske styrker. Som de sidder og sludrer sammen, viser det sig, at de i sin tid sad i hver sin arrest i Durban i Afrika, kun med en væg mellem sig. De kendte hinanden dengang, men havde siden da, i 1941, ikke truffet hinanden tiltrods for, at de begge i en lang årrække har boet i Helsingør.

Der lægges stor vægt på, at alle kan komme til disse møder, og at de kan føle sig velkomne, uanset tilhørsforhold, tro eller overbevisning. Det er slet og ret et

Sjællandsafdelingen

Hver måned gennem den nu overståede vinter, har Erhvervshæmmede, Sjællandsafdelingen, afholdt sine »Fredagsmøder«, hvor man hver sidste fredag i måneden mødes i foreningens lokaler i Svingelport 8 A i Helsingør.

Lokalerne er dejlige lyse og moderniserede, og af kommunen udstyret med god komfort i form af handicap-lift og -toilet, såvel som med glimrende lokaleventilation. Der er moderne køkken, garderobe, 3 mindre rum, det ene med billard, samt et stort lokale hvor der er plads til 70 mennesker, i det ene af de mindre rum vil der kunne skaffes kaffe-drikkeplads til omkring 25-30 personer. Lokalerne deles med tre andre foreninger, og ifølge kontrakten er man forpligtet til at betale for lys og varme, ligesom man rydder op, før man forlader lokalerne. Kopper, tallerkner og lignende service er indsat af kommunen til 75 personer.

De fleste aftener, man afholder, er nærmest hyggeaftener, hvor man hygger sig over en kop kaffe, eller en øl. Der

spørgsmål om, at »ånden fra dengang« kan få lov at leve videre - ingen skal prøve at hænge på nakken af andre eller at dominere. Det vil i det lange løb ikke blive tålt - det er samarbejde frem for alt, i lighed med, hvad der var nødvendigt dengang, når et »arbejde« skulle udføres. Derfor er det også en fast regel, at hvis nogen ønsker at sludre politik eller religion, må dette ske mellem de enkelte, og vil da blive tålt, hvis de holder det for sig selv i (en krog), hvor ingen andre kan føle sig gået for nær. Derfor også forsigtigheden med at arrangere foredrag og diskussioner. Det er ikke afgørende, om man er politimand, kommunist, jøde eller noget helt andet. Det, der tæller og har betydning, er, at man havde den rigtige indstilling. At man så lægger speciel vægt på at få fat i enkerne, må kun betragtes som en selvfølge. De kan ofte have et meget stort behov for at komme ud blandt andre mennesker.

Erik Aarestrup
Helsingør

Aalborg

Generalforsamling

Ordinær generalforsamling afholdes på centret - Østerbro 38

Torsdag den 20. oktober 1983 kl. 14.30

med følgende dagsorden:

1. Valg af dirigent
2. Beretning
3. Økonomi (regnskab)
4. Centrets videre drift (centervært)
5. Redegørelse
6. Valg til bestyrelse: På valg er Børge Jensen, Elly Mathiasen (kasserer), Kaj Kejlstrup, Erik Gerlach og Leo Johansen
7. Valg af revisor (Ømark)
8. Indkomne forslag
9. Eventuelt

Forslag til generalforsamlingen skal være bestyrelsen i hænde senest tirsdag den 18. oktober 1983.

På bestyrelsens vegne

Åbo

Julefest-gavespil

Traditionen tro afholdes også i år et muntert spil i centrets lokaler for at få en god start på julen. Det bliver i år mandag den 12. december kl. 19.30 og som sædvanlig anmoder festudvalget om, at hver især medbringer en lille ting - gerne til halsen - i værste fald kan du jo

selv risikere at vinde den, og så skulle det jo gerne være noget, du er glad for.

Vel mødt med godt humør

Festudvalget

Jubilæumsfest i Aalborg afdeling

I forbindelse med landsmødet fejrede Erhvervshæmmede i Aalborg-afdeling sit 20 års jubilæum. Det skete ved en storslået fest på Biersted Kro, hvortil deltagerne blev bragt i fire store busser og en række privatvogne.

Her var det igen afdelingens formand, A. J. Jørgensen (Aabo), der bød velkommen, hvorefter Olaf Redder overtog hvervet som aftenens toastmaster. Der blev bragt hilsener og gaver fra Landsforeningen (ved Oskar Verner) og fra bestyrer Torben Nielsen, Bernadottegården i Roskilde. Også de andre af Landsforeningens afdelinger hilste den jubilerende forening i taler og med gaver (flere af gaverne var kontante bidrag til den storstilede indsamling, som afdelingen var initiativtager til med fhv. byrådsmedlem Bremer Sørensen i spidsen til fordel for en ny og større mindelund i Aalborg).

Som et særligt indslag kunne Aabo meddele, at bestyrelsen havde vedtaget at udnævne afdelingens første formand, Kaj Christensen, til æresmedlem, hvilket hilstes med klapsalver af hele forsamlingen, der rejste sig og hyldede Kaj Christensen. Senere tog også Kaj Christensen ordet og takkede den nuværende bestyrelse for dens store arbejde.

Aftenens festtaler var fhv. folketingsmand Villy Fuglsang, der er medlem af Aalborg-afdelingen.

Foruden de mange taler var der også sørget godt og rigeligt for det mere materielle. Kroværten og hans dygtige stab havde sørget for en helt overvældende aftenanretning med en næsten uendelig rigdom af lækre varme og kolde retter. Det var næsten alt for godt og alt for meget, men nordjyder er åbenbart vant til at leve godt.

I aftenens løb var der underholdning af de to skuespillere Peter B. Jensen og Henning Fogt, der gav en række muntre numre fra den lokale Aalborg-revy.

Og så var der naturligvis dans bagefter, så det blev sent, inden den sidste bus kunne bringe de mest udholdende tilbage til Nørresundby og Aalborg.

Festen sluttede selvfølgelig på god jysk manér med stående at afsynge Aa-

kjærs »Skuld gammel venskab rejn forgo«.

Tilbage er kun at gratulere Aalborg-afdelingen med jubilæet og den fine fest, og Landsforeningen med det vellykkede landsmøde.

-t

NEUENGAMME

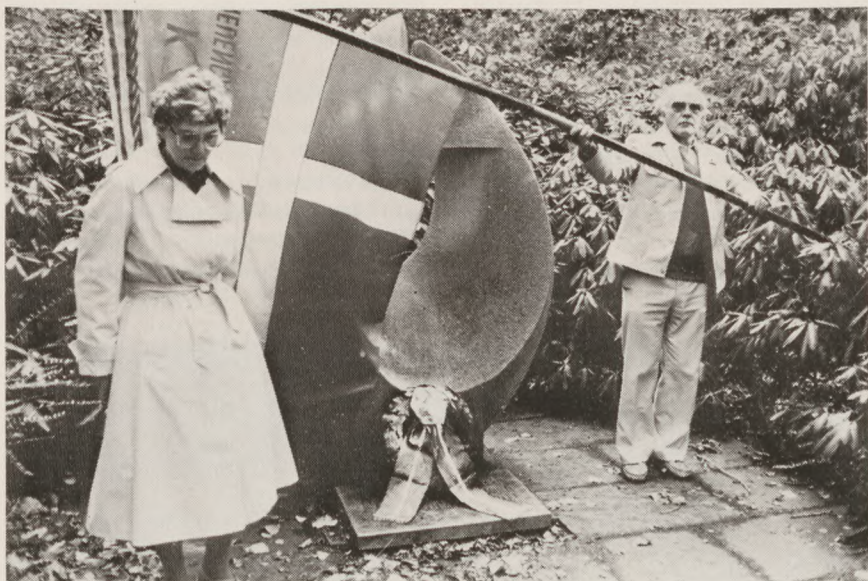
Færden til lejrene ved Ems-kanal og Neuengamme

(Fotos: Jens Ørgaard Jensen)

Den årlige færd til lejrene ved Ems-kanal og Neuengamme, havde igen i år samlet et pænt deltagerantal, ca. 85.

Vi startede fredag den 9. september fra Københavns Hovedbanegård kl. 6.45 med en dejlig ny bus med Søren Skov som chauffør. Vi startede i øsregn, men da vi nåede Gedser, blev det helt vidunderligt vejr, som holdt omtrent resten af turen.

Bortset fra en lille maskinskade med færgen, der forlængede sejlturen med en time, havde vi det dejligt ombord, og humøret var højt, da vi igen sad i bussen og kunne fortsætte mod Meppen med de sædvanlige små stop undervejs, og vi nåede Meppen kl. 20.00. Vi blev her modtaget med åbne arme af hr. og fru Pøker, samt Villy og Dagmar Mørk, som havde fået ordnet værelserne til alles tilfredshed. Bussen fra Fyn og Jylland ankom omtrent samtidig. Lørdag morgen startede bussen med et hold frivillige til Versen med mindstenen, som vi havde med i bussen fra København. Den blev sat op til venstre for indgangen til gravpladsen med den tyske

Anna Henriksen og Svend Larsen Dalum.

stadsgartner som rådgivende. Bussen kørte tilbage til Meppen, hvor der var afgang kl. 10.00, for de, der ville til Lingen og Holland. Andre gik på opdagelse i Meppen by, og nogle tog en tur til Haselunne, som måske var en god ide til et nyt udflugtsmål til næste år.

Lørdag aften havde vi kammeratskabsaften med spisning på Hotel Pøker, med diverse små humoristiske indslag. Det blev sent, inden alle gik til køjs. Søndag startede vi kl. 10.00 til Dalum, den tidligere KZ-lejrs begravelsesplads, hvor vi fulgte efter vor fanebærer Svend Larsen til monumentet. Her bød Ib Lærche velkommen, og gav ordet til Axel Lauritzen, som holdt en bevæget tale om tiden i Dalum. Anna Henriksen lagde kransen. Annas mand Harry havde været i Dalum, sammen med Axel. Højtideligheden sluttede med sidste vers af „Aldrig frejdig“.

Gribende højtidelighed ved Versen-lejren

Vi fortsatte så til Versen-lejren. Her talte N.O. Køster. Han sagde:

-Når vi i dag afslører Per Ulrichs bronzerelief til minde om de danske, der omkom i koncentrationslejren Versen i årene 1944-45, er det et længe nærret ønske fra Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengammes side, der er gået i opfyldelse.

Her skal lyde en tak til kunstneren, der har udført relieffet: Per Ulrich, vor fange-kammerat. En tak til Udenrigsministeriet, der har formidlet kontakten til de tyske myndigheder, og en tak til

Bezirksregierung Weser-Ems, der har givet tilladelse til opstillingen af monumentet.

En tak til vor alt for tidlig afdøde formand Holger Grome - en af denne lejrs ofre - der straks gik ind for tanken om dette monument.

Den 15. november 1944 blev omkring 3000 fanger overført fra koncentrationslejren Neuengamme ved Hamborg til koncentrationslejren Versen ved Meppen. Een af de 15 berygtede Emslandslejre tæt ved den hollandske grænse. Blandt disse fanger var 132 danske. 32 danske døde i løbet af kort tid på grund af de meget slette forhold der herskede her. I realiteten var Versen en af de værste af Neuengammes arbejdskommandoer.

Efter Portha-Westfalica-lejren er Versen det sted, hvor flest danske omkom hurtigst.

Her døde følgende danske: Ingvar Sørensen Skjødt, Aarhus, Chr. Bernh. Kinch, Aarhus, Kristian Byth, Silkeborg, Carl Aage Ingvarsen, Aarhus, Martinus Damsgaard, Aarhus, Elkan Frederik Valdemar Bierberg, København, Sv. Osvald Knudsen, København, Ejner Lundvang, Aarhus, Kaj Snedker Rasmussen, Fredericia, Børge Anker Collin, København, Harald Lauridsen, Aabyhøj, Carlo Petersen, København, Niels Peter Bräuner, Kjellerup, Anders Chr. Pedersen, Aarhus, Arne Henry Kr. Jensen, Skive, Tage Voersaa Nielsen, København, Aage Andersen, Aalborg, Knud Børge Kofod, Vestermarie og Aage Wodstrup, Aarhus. Døde i Neuen-

gamme som følge af opholdet i Versen: Harry Mortensen, Ellekilde, Sofus Bering Madsen, Aalborg, Kristian Nielsen, København, Otto Malling, København, Albert Fritz Nielsen, Skive, Viggo Harald Møller, Odense, Christian Andersen, Aalborg, Edv. Zimmermann, København, Henry Nielsen, Aarhus, Hans Børge Nielsen, Aalborg, Ejnar Griff, København, Eigil Bahnson Th. Jensen, København (døde på sygehuset i Aabenraa) og Otto Christensen, Aalborg (døde i Danmark af TB., pådraget sig i Versen).

Alle gode danske mænd, antifascister, der kæmpede for Danmarks befrielse.

De tilhørte følgende organisationer: 3 fra militærgrupperne i Aarhus, 1 fra Studenternes Efterretningstjeneste, 2 fra Holger Danske, 1 fra BOPA, 1 fra Frit Danmark, 1 fra transportgrupperne oktober 43, 1 fra Dannevirke og 16 tilhørte Danmarks Kommunistiske Parti.

Ved monumentet nedlagdes en krans fra Det Schönberske Forlag til minde om forlagets indehaver Elkan Frederik Valdemar Bierberg, der døde i Versen den 7.12.1944.

*

Efter talen afslørede vores alderspræsident, den 89 årige Peter Lassen, det bronzerelief, som vor tidligere fangekammerat Per Ulrich, har udført til minde om de 32 danske, der omkom. Peter Lassen holdt en kort og gripende tale. Herefter blev der lagt krans og blomster af de, som har haft til-

Den 89-årige Peter Lassen afslører stenen i Versen.

knytning til denne lejr. Kaj Amstrup talte på sin hustrus vegne, Ditte Amstrup, der havde mistet 3 brødre som følge af deres indsats under krigen. Han var stærkt bevæget. Vi fortsatte derefter til hovedmonumentet, hvor Hans Bøjlund også holdt en meget gribende tale. Her lagde en gammel Versenfanget Keld Olesen Lykken krans. Og vi sang „Altid frejdig“.

Ved 15-tiden ankom vi til Esterwegen, hvor vi igen gik efter fanen, og gjorde holdt ved mindestenen for Carl Ossietzky. Her talte Køster, og Køsters søn Søren lagde kransen.

Vi fortsatte til hovedmonumentet, hvor Mogens Pedersen holdt tale. Her lagde Ib Skov kransen, og Mogens bad om et minuts stilhed. Ib Lærche rettede en stor tak til Ann Strandmark fra Radio Syd, som havde fulgt os hele dagen. Hendes opgave var at følge vores færden, samt at interviewe gamle gendamer. Dette vil blive sendt i Radio Syd, samt program 1.

Mandag den 12. september startede vi kl. 7.45 til Neuengamme. Der blev her tid til at aflægge besøg på Dokumentenhaus inden højtideligheden. Vi gik herefter til Danmarksstenen, hvor Freddy Sørensen lagde foreningens krans.

Ved hovedmonumentet talte Villy Mørk stærkt bevæget. Foreningens krans blev nedlagt af Elly Grome, i følge med Ib Lærche. Det var et meget bevæget øjeblik, da Elly lagde kransen. Elly Grome var med for første gang, efter at hun mistede sin mand, vor mangeårige formand Holger Grome.

Ved Krematoriepladsen, sagde Ib Lærche: Her vil vi ikke holde nogen tale. De 50.000 ofre i Neuengamme taler deres eget sprog. Herefter lagde Helge Hansen Kransen. Ib Lærche afsluttede med at takke alle, der var mødt til denne færd, og takkede for det gode kammeratskab og håbede på gensyn til næste år.

Herefter tog vi afsked med fynboer og jyder, der skulle videre hjemad. Københavnerne kørte til Spieker Fahrhaus, hvor Neuengammeforeningen var vært ved en god middag, hvor Hamborgs Kultur-senator også deltog.

Så gik det hjemad efter en meget fin og vellykket tur, som vores bestyrelse

var mester for. Kort før vi nåede København, tog Ditte Amstrup ordet og takkede alle for en god tur, hun fremhævede bl.a. det meget fine sammenhold mellem unge og ældre og håbede, det måtte gentage sig mange år endnu. Axel, der var rejseleder, takkede ligeledes for en god og kammeratlig tur og betegnede den som en af de meget gode.

Vi vil hermed slutte med at rette en tak til de helt unge for deres fine opfø-

rel under hele turen, og samtidig vil Bjarke og jeg rette en tak til alle kammeraterne for de mange gode år, vi har haft sammen med jer, og tak for den fine modtagelse I altid har givet os og vore børn.

Det er i år 7 år, siden vi startede med jer til Meppen-Versen, og vi vil gøre vort til også i fremtiden at tage med på disse mindeture, og mindes jer kammerater.

Bjarke og Tove Grevy

Helge Hansen ved krematoriepladsen.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Ansøgninger vedrørende ophold en uge på Kegsnæs i 1984 kan nu rekvireres hos Preben Feddersen, Caroline-Amalievej 11, 5874 Hesselager (tlf. 09-25.14.77). **Porto kr. 2,50 vedlægges.** Opmærksomheden henledes på, at man ikke kan forvente at få plads på ferie-hjemmet hvert år, da ansøgerantallet er meget stort.

Ansøgere med skolesøgende børn eller børnebørn har fortrinsret i skoleferierne.

Ansøgere må enten

- 1) have været indsat i danske eller tyske fængsler/koncentrationslejre som følge af aktiv indsats i Frihedskampen under besættelsen
- 2) have sejlet i allieret tjeneste/gjort tjeneste i allierede styrker under krigen. eller
- 3) være fysisk/psykisk hæmmet som følge af langtidsillegalt under besættelsen,

samt være registreret i Frihedsfonden/-Sikringsstyrelsen.

Huset kan benyttes hele året. Der er 7 sengepladser og mulighed for ekstra opredning. Man skal kun medbringe lagner, dynebetræk, pudevår, håndklæder og viskestykker. Alt andet udstyr er til stede.

Skiftedag er hele året MANDAG. Indflytning må tidligst ske kl. 15, og udflytningen næste mandag skal være sket inden kl. 12 (de tre timer er nødvendige for den tilsynsførende, derfor skal huset være tomt fra kl. 12 til 15 mandag).

Huset skal være rengjort inden afrejsen.

Nøgle til huset tilsendes en lille uges tid før indflytningsdagen.

Ansøgningskemaerne skal være returneret til Feddersen inden 15. januar 1984.

KH.

Frihedsmuseet er blevet en attraktion rigere. Den 29. august afslørede Hendes Majestæt Dronning Margrethe det nye glasmaleri af kunstneren Carl-Henning Pedersen, som velvilligt har foræret det til Frihedsmuseet. Maleriet, »Frihedens lys«, kan ses hver dag i åbningstiden, og om aftenen bliver det illumineret, så man også kan nyde kunstværket udefra.

Frihedsmuseet viser i efteråret to mindre særudstillinger.

I oktober måned, indtil 30.10., vil der i anledning af 40-året for de ca. 7.000 jøders redning og de 475 jøders overførsel til Theresienstadt blive vist en udstilling, der fortæller om disse dramatiske begivenheder. Udstillingen bliver udarbejdet i samarbejde med »Theresienstadtforeningen«.

I november måned, 1.11.-27.11., vi-

ses en udstilling om modstandsbevægelsen i Tyskland under 2. Verdenskrig. Udstillingen er via »Det danske Selskab« udlånt fra Darmstadt, og den vil vise billeder fra de aktiviteter, som foregik i Det tredje Rige. Herunder billeder fra jødeforfølgelserne og koncentrationslejrene samt illegale blade og plakater fra tiden.

Desuden har foreningen »Frihedsmuseets Venner« indbudt til tre foredragsaftener. Direktør Bo Bramsen fortalte mandag den 19. september om de civile, der blev internerede som gidsler den 29. august 1943, da tyskerne i øvrigt angreb de danske kaserer, og da den danske regering ophørte med at fungere.

Mandag den 10. oktober fortalte kaptajn Aron Deigaard oplevelser fra sine sejladsere i allieret tjeneste, og mandag den 28. november vil kaptajn J. Gr. Holm-Nielsen fortælle om baggrunden for tjenesten i handelsflåden for de allierede. Han har kaldt sit foredrag »The Reason Why«.

Ved Tulle Fiil Møllers død

Af Jørgen Kieler, overlæge, dr.med.,
formand for Frihedsfonden

Meddelelsen om Tulle Fiil Møllers død har vakt sorg blandt tidligere modstandsfolk. Men i sorgen vokser en følelse frem af pligt til overfor kommende generationer at fastholde mindet om Hvidstengruppen. Hver eneste af gruppen fortjener omtale i Danmarks historie, og få har mere grund til at sikre, at det sker end forfatteren af disse minder.

Den 13. juni 1944 meddelte Gestapochefen Bovensiepen mig, at man afventede et SS-tribunal, der skulle dømme i en række sager, herunder også sagen med Holger Danskes gruppe 2, som jeg tilhørte. Bovensiepen udtalte sig med tydelighed: »I vil blive dømt til døden og henrettede, medmindre sabotagen standser.«

Sabotagen standsede selvfølgelig ikke, og SS-tribunalet begyndte at arbejde. Efter at først Svarre og Axel Sørensens var henrettet og derefter Årsgruppen, kom turen til os. Datoen var sat til 28. juni, men det blev Hvidstengruppen, der blev hentet til dom og den følgende morgen til henrettelse i Ryvangen. Der manglede en underskrift på et dokument i vor sag, som blev udsat til 5. juli. Derved blev vi, som mange andre,

reddet af generalstrejken, og Hvidstengruppen døde i stedet for os.

Den 4. juli var strejken forbi, og fangerne i Vestre Fængsel kom atter på gårdtur. Min søster Elsebet har bl.a. berettet:

»På vej op fra Stjernegården vendte en kvinde foran mig ansigtet til siden og hviskede: De har skudt min mand, min far og min bror.«

DET VAR min families første møde med Hvidstengruppen. Elsebet fortsætter: »Jeg blev forfærdet. Kommet op på kvindegangen så jeg mit snit til at gribe hende i armen for at give udtryk for deltagelse. Hun hviskede tilbage: Det har ikke spor at sige, vi skal nok holde ud.«

I denne beretning findes også følgende oplysning:

»En tysk soldat, som havde våget hos kromanden Marius Fiil den sidste nat, han levede, fortalte mig, at da han om morgenen førte ham til henrettelse, omfavnede Marius Fiil ham - et sidste barmhjertigt farvel til fjenden, som han tilgav for sit vedkommende. »Hvis jeg får en sådan død,« sagde den tyske soldat, »så skal jeg være tilfreds.«

SELV LÆRTE jeg først Tulle og hendes familie at kende efter krigen. Hun blev gift med en tidligere KZ-fange Olaf Møller, der siden blev oberst og garnisonschef i Holstebro. Olaf drog omsorg for, at der også blev en mening med Tuller liv efter de svære tab.

Hun var uden bitterhed over sin skæbne, og det viste sig siden vanskeligt at overtale hende til at modtage den erstatning, hun mere end de fleste havde krav på. Om sine oplevelser var Tulle meget lidt meddelsom. I en af vore samtaler fortalte hun med et lunt smil om, hvordan hendes barnebarn en dag kom hjem fra skole og ophidset spurgte: »Mormor, mormor, henne i skolen siger de, at du er sådan en, som har siddet i fængsel. Hvad er det, du har gjort?«

Samtalen fandt sted på kroen. Der var kun hende, Olaf og mig til stede. Vi havde meget at drøfte, og jeg fortalte, at jeg var i færd med at samle materiale til en rapport om mine erfaringer under krigen, og spurgte hende i den anledning om hendes oplevelser efter afrejsen fra Vestre Fængsel i 1944 til Kiel.

Svarene kom tøvende, måtte næsten trækkes ud af hende, men efterhånden veg undseligheden for en stigende grad af tryk og selvsikkerhed. Hun begyndte at blive meddelsom - og jeg blev tavs og intenst lyttende.

Det var, som læste hun op af en af Blichers noveller, men det var ikke en novelle. Det var en beretning om hendes eget liv, hendes deltagelse i modstandsarbejdet, hendes arrestation og domfældelsen over hendes familie, kammerater og hende selv. Kun tolken græd.

Derefter berettede hun om deportationen, udbombningen af fængslet i Kiel, der efterlod hendes lillesøster på åben gade, om opholdet i tugthuse og lejre mellem to kæmpende fronter, om sult og sygdom, om medfangen Monica Wichfeld og til sidst om en fantastisk hjemtransport, medens Tyskland faldt i stumper og stykker omkring hende.

Alt blev berettet, som om det var hverdagsbegivenheder, som næppe kunne være af interesse for andre. »Du har sikkert været ude for det, som er meget værre.«

Der blev en pause efter hendes beretning, inden jeg dristede mig til at stille et sidste spørgsmål: »Tulle, kunne du ikke tænke dig at skrive denne beretning, om ikke til andre så til dit barnebarn?«

Det kunne Tulle ikke, men hun ville godt have endnu en samtale med mig

om fortiden og lade mig udarbejde en beretning om hende og hendes familie. Forberedelserne blev truffet, men i sidste øjeblik ombestemte hun sig. Blufærdigheden tog sidste stik hjem.

I SIT berømte brev til det tyske riges befuldmægtigede Werner Best skriver hun bl.a. om de mænd, der er væk, men hvis børn vil blive opdraget til at være stolte af deres far. Jeg tror, at mange tidligere modstandsfolk ved meddelelsen om Tullers død, vil love sig selv, at deres børnebørn skal blive opdraget til at holde Hvidstengruppens minde i ære.

Heinrich Winter

Den 9. august mistede foreningen sin mangeårige kasserer Heinrich Winter. Heinrich var i 1945 medstifter af vor forening under det første navn Frøslevforeningen, som jo senere fik navnet Gestapofangerne.

Han var i alle disse år frem til 1980 vor kasserer, men måtte trække sig tilbage fra posten på grund af svigtende helbred, men fortsatte dog som bestyrelsesmedlem, til han blev alvorlig syg, og kom til at tilbringe de sidste år på hospital og sidst på plejehjem.

Vi husker Heinrich som en meget samvittighedsfuld kasserer, ligesom han var en loyal og god kammerat. Heinrich var også, til midten af 70'erne, kasserer for Landsforeningen Gestapofangerne, ligesom han lige til sin sygdom var

bestyrelsesmedlem af vor rekreative fond, hvis formål jo var at få Smidstruphytten op at stå. Et stort arbejde gjorde Heinrich også som »Frimærkemanden«, hvor han og hans kone Else sad og restaurerede frimærker, som så blev solgt og blev til mange tusinde kroner gennem årene. Han gjorde også et stort arbejde i vores »Blomsterboden«, hvor der blev samlet penge ind, så mange af vore kammerater kunne få en rekreative rejse, og for nogle år siden blev han foreningens æresmedlem. Heinrich døde stille og fredfyldt, og begravelsen er efter familiens ønske foregået i stilhed.

Æret være hans minde.

Solveig Skjøtt

Kai Olsen

Direktør i Dansk Centralagentur A/S gennem 29 år, Kai Olsen, Strandvejen 417 D, Klampenborg, er efter lang tids alvorlig sygdom død, kort før sin 58-års fødselsdag. Kai Olsen, der levede hele sit liv i København, var en af dem, der kendte sin plads, da tyskerne huserede i Danmark 1940-45. I 1943 sad han en længere periode i fængsel for sin medvirken i nogle KU-sabotager mod tyskerne i København. Siden var han en af de iderige ledere i blad- og sabotageorganisationen Dybbøl-Posten i København.

Bedre kammerat har ingen haft. Han holdt sig resten af besættelsen fri af Gestapo, selv om det flere gange var tæt på. En overgang pønsede han og flere på at befri undertegnede fra den tyske afdeling på Frederiksberg Hospital i februar 1945, men opgav det heldigvis, da jeg i mellemtiden var flyttet andetsteds hen. I øvrigt var hele hans familie, hans bror Knud og hans forældre stærkt involveret i modstanden.

Johs. Rasmussen

Ernst Birk

Vort mangeårige medlem - maler Ernst Birk, Aalborg - blev 78 år gammel. Ved Ernst Birks bortgang har vi mistet en god kammerat, klassefælle og antifascist.

Allerede i årene fra 1930 indså han faren for den »brune pest« og kastede sig ind i kampen mod fascismen, og som modvægt imod de halvmilitære korps - de nazistiske stormtropper og K.U. organiserede han arbejderværnet til

beskyttelse af vore møder og demonstrationer. Ved siden af sit antifascistiske arbejde var Ernst meget faglig aktiv, han var i en årrække bestyrelsesmedlem af Malernes Fagforening og senere dens formand.

Grundet hans afsky for nazismen og hans aktive indsats herimod var han stadig i myndighedernes søgelys, og i 1941 blev han arresteret og via Horserød lejren sendt til KZ-lejren Stutthof. Trods et nedbrudt helbred som følge af opholdet i Stutthof, genoptog Ernst sit faglige arbejde i fagforeningen og var fra starten et aktivt medlem af Foreningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, Aalborg afd.

De sidste måneder tilbragte Ernst på Bernadottégården i Hadsund. En god kammerat - et retlinet menneske er gået bort. Lad os ære og bevare mindet om Ernst.

O. Redder

Ejler Iversen

Vort mangeårige medlem Ejler Iversen blev kun 61 år gammel.

Ejler fik først på året ophold på Bernadottégården i Hadsund, og den gode pleje han fik her, var med til at lette tilværelsen for ham den sidste svære tid, ikke mindst fordi han var helt uden familie.

Aalborg afd.

O. C. Brøndum

Oberst O.C. Brøndum, København, blev 83 år.

Han var en af modstandsbevægelsens ledere under den tyske besættelse af Danmark, og efter krigen deltog han i opbygningen af Hjemmeværnet.

Den 29. august 1943, da besættelsesmagten ville afvæbne de danske militærstyrker, havde Brøndum som kaptajn og chef for 4. artilleriafdelings 2. batteri klar til kamp. Men fra generalstabens kom ordenen: Ingen modstand.

Det lykkedes ham så at føre hele sit mandskab til det frie Sverige. Et motorskib blev beslaglagt og blev sejlet uden om tyske bevogtningskibe over Øresund.

Da Den danske Brigade i Sverige blev oprettet, meldte han sig til tjeneste der sammen med sine befalingsmænd og adskillige menige fra det gamle batteri.

Senere under krigen vendte han tilba-

ge til Danmark, hvor han blev en af lederne i sabotageorganisationen Holger Danske.

Han stod bl.a. for aktionen mod Lundtofte Flyveplads i November 1944, og han var udsat til at kommandere Holger Danskes styrker, hvis det var kommet til åben kamp med tyskerne ved krigens slutning.

Efter befrielsen blev han igen batteri-
chef ved 4. artilleriafdeling. Derefter blev han regionsleder ved Bornholms Hjemmeværn og udnævnt til oberstløjtnant. Inden han sluttede sin militære karriere i 1967, var han som oberst chef for Hjemmeværnsregion V på Sjælland.

BØGER

De illegale under den tyske besættelse

*Erik Johannesen: De illegale.
Forlaget Centrum, Århus.
144 sider, pris 125 kr.*

Erik Johannesen.

Lektor Erik Johannesen, Århus, udsendte sidste år bogen: Vi bringer en særmelding. Den giver en skildring af våbennedkastninger og sabotagen under besættelsen. Selv var han ung studentersabotør på Randers-egnen. Nu fortsætter han i den nye bog, som han har givet undertitlen: Om spionage, undergrundshær, stikkerlikvideringer, og den illegale presse under besættelsen.

Forfatteren er en god fortæller, og hans titel og undertitel fortæller klart, hvad han vil beskrive. Da han i første række ønsker at få de unge i tale, koncentrerer han sig ikke om de forhandlinger, der blev ført, men om handlinger, og det er rigtig set, for bruger man bogen i skolen, er det netop handlingerne, der fænger. Læreren kan så selv supplere med at fortælle om, hvorfor disse handlinger var nødvendige.

En tidligere bog: »Den utæmmede kanariefugl«, har ført næsten den samme linje, men den nævnte bog har ikke rigtig fået anerkendelse. Jeg har selv været en del af begivenhederne på ret nært hold og har ikke kunnet finde fejl i den - men det har andre. Vi må så håbe, at Erik Johannesens beretninger må opleve anerkendelse.

Skulle jeg fra hans bog nævne et afsnit, som jeg finder særlig godt, må det blive hans skildring af jødetransporterne i 1943. Beretningen om den hjælp, der blev ydet fra Bispebjerg Hospital af læger og sygeplejersker, er meget spændende og dog meget saglig.

I skildringen af undergrundshæren oplyses, hvor mange hver af de syv regioner omfattede. Midtjylland var region 2 med 8.000 mand. Størst var region 6 København med 17.000. Den næststørste var region 5 Sjælland med 10.000 mand, og det tilføjes, at i krigens sidste måneder var problemet ikke at skaffe folk til modstandshæren, der skulle træde i funktion, hvis Danmark blev slagmark. Problemet var nu at skaffe våben.

Bogen rummer en del billeder, men flere af dem kunne godt med held stå bedre. Johannesen skriver godt og fortæller godt. Han er velorienteret og tilpas engageret.

F-k

Christmas Møller

Erik Svensson. Stormfuglen i dansk politik. Christmas Møller og hans dramatiske kamp i nationalpolitisk perspektiv. 192 sider. Forlaget Arkona, Århus. Pris 114 kr.

Den foreliggende bog er en udvidet udgave af den prisbelønnede besvarelse fra konkurrencen om at skrive den bedste afhandling om Christmas Møller og Sønderjylland.

Bogen skildrer Christmas Møller som person og politiker og hans holdninger og argumenter for disse holdninger.

Vi husker vel alle Christmas Møller som taleren, for han besøgte alle egne af landet. Man har prøvet at regne på, hvormange han samlede under sine talerstole, og der nævnes tallet 150.000. Alene ved kæmpemødet i Forum den 8. februar 1940 var der 15.000.

Han gik ind i den samlingsregering, der blev dannet efter den 9. april 1940. Hans argumenter var, at landet var i en nødsituation, og at et politisk opgør måtte vente, til fjenden var ude af landet.

Hurtigt krævede besættelsesmagten, at han skulle træde tilbage og senere, at han skulle udtræde af folketinget. Tyskerne overvejede også at deportere ham. Selv stod han på det klare standpunkt, at han ønskede, at vi fik norske tilstande, men flere af hans egne, f.eks. redaktør A. Svensson, var talsmand for den opfattelse, at man skulle gå langsomt frem. Man måtte tage hensyn til tyskernes krav om en grænseflytning, og skete dette, ville de unge i Sønderjylland blive indkaldt til tysk krigstjeneste, som vi oplevede det i 1914-18.

Christmas Møller mødtes ofte med Mogens Fog og Aksel Larsen, og det blev til det samarbejde, der skabte bladet Frit Danmark.

Trods milliontilskud til nazisternes Frits Clausen, fik de danske nazister kun 2,1 % af stemmerne ved valget den 3. april 39.

Christmas Møllers flugtrejse til England fik os alle til at måbe, og den 14. maj 42 hørte vi for første gang hans stemme fra London, og denne røst blev aflyttet i mangfoldige hjem og skabte mod og håb overalt. Hans budskab kan sammenfattes i følgende ord: Skader og forsinkelser, bombemaskiner og partisaner - det er de midler, vi har til med stigende virkning at kvæle og strangulere tyskernes transportorganisation. Gør jer pligt, gør jert værk...

Blandt mange skabte hans taler modvilje, idet man fandt, at han masede for hårdt på, men udviklingen viste, at hans linje var en nødvendighed.

Der er i bogen ret meget om Christmas Møllers stilling til vor grænse. Erik Svensson afslår i forordet, at Christmas Møller har været med til at sikre, at grænsen ligger fast.

For at skabe bogen har der været udført et omfattende studium i arkiver og aviser, og der er også ad mundtlig vej indsamlet meget stof.

F-k

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.

Næstform.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boulevard 12, 2.tv., 2450 København SV. (01) 31 77 34.

Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lillian Olsen, Birgit Fischermann, Jørgen Lind, Solveig Skjøtt, Arvid Hemmingsen og Ove Laursen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Slossevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.

Kass.: Johs. Damsgaard, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.

Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bjernedevej 40 A, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.

Kass.: Erik Richter, Klarup Kirkevej 18, 9270 Klarup. (08) 31 82 95. Giro 6 45 87 18.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.

Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Erik Lorentzen, Lundeberggårdsvej 216, 2740 Skovlunde. Kontorets adresse: Kongevejen 252, 2. sal vær. 328, 2830 Virum. Giro 8 01 17 88. (02) 85 58 98.

Kass.: Aage Amstrup, Florensvej 16, 2300 København S (01) 59 23 31.

Socialsekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Lundeberggårdsvej 228, 2740 Skovlunde (02) 94 44 92.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnatoles Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.
Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Oskar Larsen, Indre Ringvej 199,2, 7000 Fredericia, tlf. (05) 92 58 33. Kontor Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.

Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45. Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.

Aksel Jørgensen, Varnæsvej 33, 5700 Svendborg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskrænten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. (02) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg. (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Louis Hammerichs Vej 11,2, 8200 Århus N. (06) 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Gartner Christen Karstensen, Stadionvej 20, Øsby, 6100 Haderslev. (04) 58 41 65.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.

Randers afd.: Else Axelsen Drejer, Kristrupvej 21a, 8900 Randers. (06) 42 17 70.

Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11, 8900 Randers. (06) 42 58 60.

Sjællandsafd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. (01) 50 48 61 og (01) 50 09 70.

Kass.: Henry Clausen, Lærkevej 9, 3630 Jægerspris. (02) 33 04 43.

Århus afd.: Edith Johansen, Hangøvej 2, 8200 Århus N. (06) 10 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebeltoft. (06) 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN:

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. (02) 48 56 74.

Kass.: Henning Skøtt Sørensen, Kastrupvej 78, 1.tv., 2300 Kbh. S., tlf. (01) 58 31 02.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boulevard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV.

Kass.: Gunnar Transel, Vestergade 29, 7100 Vejle.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Jørgen Lind, Stavnsholtvej 38, 3520 Farum. (02) 95 11 15.

Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. (09) 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.

Kass.: Herman Erbstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. (01) 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binnebal, (07) 98 11 95 eller Otto Laugesen, (07) 74 16 64.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henvendelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse (02) 48 56 74.